

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLmányok szabadalmazását eszközli mind. államban
Réthy János nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája, Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

LATZKOVITS A.
 BUDAPEST,
 IV. kerület, Váci-utca 22. szám.
 Cs. és kir. szabadalmazott fehérnemű-gyáros ajánlja
uri divat- és fehérnemű-ujdonságait.

„Toronyórák“
 palota, laktanya, gyári óráka villanyórákat, legelőnyösebben rendez be
Mayer Károly L.
 Is magyar gép-érgyára Budapest, VII., Kazinczy-u. 3. Képes árjegyzék, költésdíjgy. bérn.

5670 A kereskedelmi bank felmondotta

Kertész Tódor műiparú raktár üzlethelyiségeit.

Most

alkalom nyílik 1000 meg 1000-féle cikk olcsó bevásárlására.

A magyar ipar- és kereskedelmi bank részvény-társaság váltóüzlete.
 Budapest, V., Nádor-utca 4.

Mint kitűnő tőkebefektetést ajánlja a magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja 4 1/2 százalékos adómentes zálogleveleit és 4 1/2 százalékos közszégi kötvényeit, melyek nála a mindenkori napi árfolyamon jutalékmentesen kaphatók.

Teljesít térségi megbízásokat, díjmentesen bevált szelvényeket, elfogad betéteket folyó- (cheque) számlára, pénztári jegyek vagy betéti könyvekre, s azokat 4 százalékkal adómentesen kamatoztatja.

Magyar ipar- és kereskedelmi bank részvény-társaság váltóüzlete.

Gerson Anna asszony
 BUDAPEST,
 Andrássy-út 21.
 (félemelet).

Buziás gyógyfürdő.
 Ujannon berendezve, villamos világítás, szénsavas vasas források, női bántalmak, vérszegénység, sápkór, vesefővénnyel, gyomor és bélhurut, idegbajok ellen kiváló orvosi tekintélyek által ajánlva, szénsavas vasas meleg pezsgő fürdők, láp-(nór)-fürdők, colarisator fürdők, hidegvíz-gyógyutató, vasnapi állomás Lugos és Temesvár az állomásra társas kosztok és magánfogatok vannak kirendelve.
SCHOTTOLA ERNŐ gyógyfürdő-tulajdonos.
 Telefon.

A Magyar Asphalt részvény-társaság
 Budapest, Andrássy-út 30
 elvállalja jótállás mellett legolcsóbban asphalt-burkolatok fektetését és nedves lakások, pinczék, stb. gyökerecsiszoztatását.

Eisenschiml és Wachtl
 Budapest, Váci utca 12
 Gyár: Bécs, Kaiserstrasse 62.
 Legnagyobb raktár mindennemű fényképezési gépek és készülékekben.
 Alapítva 1856. — Többször kitüntetve. Árjegyzékek ingyen és bérmentve.
Uj! A fotografálás elemei. Ára 2 frt.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Bombarnac Klaudius

egy hirlaptudósító jegyzetkönyve

REGÉNY.

Irtta **VERNE GYULA.**

Franciaából fordította **HUSZÁR IMRE.**

— 54 a szövegbe nyomott képpel. —

Ára fizve 2 frt. — Vászonkötésben 2 frt 40 kr.

Hirdetések felvételnek a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalában,
 Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Egyháziogtan kézikönyve.

Különös tekintettel a magyar állam egyházi viszonyaira.

Irtta

Dr. Konek Sándor.

Javitotta és a VII. kiadást sajtó alá rendezte

Dr. Antal Gyula.

I. fele.

Az egész munka ára fizve 5 frt.

50 év óta sikerrel használta tik!
 Szeplőket és májfoltokat, valamint az összes bőrtisztáltságot biztosan eltávolítja az

Eszéki Spitzer Kenőcs és az **eszéki Salvator szappan**
 Valódi minőségben csak a

DIENES J. C.-féle gyógyszertárban.
Eszéken, felsőváros.

1 tégely Spitzer kenőcs 35 kr.
 1 üveg „ mosdóvíz 40 kr.
 1 darab Salvator szappan 50 kr.
 1 doboz Lyoni rizsop 3 színben 50 kr. és 1 frt.

Figyelmeztetés. Csak akkor valódi, ha fenti törvényileg beiktatott védjeggyel el van látva és kéretik a t. ez. közönség csak Dienes-féle eszéki kenőt és szappant kérni és elfogadni.

Főraktár Budapesten: TÖRÖK JÓZSEF úrnál
 Király-utca 12.

FÖLDESZ L. 5675
 puskaműves.
 Budapest, IV., Múzeum-körút 3. sz.
 Ajánlja dűsan felszerelt raktárát, úgymint vadászfegyverek, Flobert és revolverek, épügy teljes vadász-felszerelések és töltényeket.
 Javítások pontosan és olcsón eszközöltetnek.

Korunk fő nyavalyája az idegesség

és vértelenség, melyből számtalan más kór származik. Ez ellen pedig legbiztosabban hat a

VASAS CHINABOR

1 üveg 1 frt 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt.

Ezen bor a saját magam által termelt ménesi Sherryvel van készítve és minden hasonló készítmények között a legtöbb chinaját és vasat tartalmazza.

Rozsnyay Mátyás gyógyszer, művegy-szeti laboratoriuma, **Aradon.**

Kapható Budapesten: **Török József** gyógyszerész úrnál és minden magyarországi gyógyszerertárban.

MATTONI-FÉLE ERZSÉBET SÓSFÜRDŐ BUDAPEST-KELENFÖLD

Idény május 1-től szept. végéig.

Keserű források. Ivó és fürdőgyógymód.

A gyógyhely fürdői, esetleg ivóforrásai kitűnő eredménnyel alkalmazhatók: 1. Bárminő okok folytán keletkezett lobos izzadmányoknál. 2. Női bajoknál, különösen metritis chronicánál; méh körüli és hashártyalob után visszamaradt izzadmányoknál; a méhnek helyzetváltozások, nemkülönben daganatok által előidézett izgatottsági tüneteknél; hurutos állapotok és tisztulási zavaroknál stb. 3. Az alhasi szervek bántalmainál: májbajok, szokványos székrekedés, stb. Zsirkórnál. 5. Kőszérvénynél, stb.

FÜRDŐ-ORVOS: Dr. BRUCK JAKAB, az orsz. közegészségi tanács r. k. tagja.

Egészséges felvétel, fél órányira a fővárostól, kényelmes lakások, jó vendéglő, zene, kád- és márványfürdők, különféle zuhanykészülékekkel. — Rendés társasokosi-közeledés.

A kocsi állomási helye: **Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület előtt.**

A gyógyhelyre vonatkozó bővebb felvilágosítással szívesen szolgál

Mattoni és Wille
 Budapest.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

UNICUM szabadalmazott **PERONOSPORA PERMETEZŐ**

Az orsz. magyar kertészeti egyesület 1893-iki kiállításán a legelső díjjal, a nagy **arany éremmel** kitüntetve.
 Ára 14 frt 75 kr.
 Kapható egyedül csakis

Mauthner Ödön magkereskedésében **BUDAPESTEN.**
 5676 Főútel:
 Andrássy-út 23. szám.
 Fióküzlet:
 Koronaherceg-u. 18.
 Valódi kintiföldi kristály azurin kilónként 1 frt 45 kr.

A száraz építészeti elemei.
 Gazdák, építések és gazdasági tanintézetek hallgatói számára.
 Irtta **MIKA KÁROLY** kir. mérnök.
 Százharmincz ábrával.
 Ára fizve 50 kr.

A honfoglalás története.
 A művelt közönség számára
 Irtta **Borovszky Samu.**
 Ára fizve 1 frt.
 Vászonkötésben 1 frt 60 kr.

VASÁRNAPI UJSÁG

21. SZÁM. 1894. BUDAPEST, MÁJUS 27. 41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 12 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt fizetve 6. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6. Külföldi előfizetésekre a postaiag meghatározott viládj is ematolandó.

HORVÁT-SZLAVONORSZÁG KÉPVISELŐI BUDAPESTEN.

A KIK EGYMÁST NEM ISMERIK, a kik az életben nem érintkeznek: azok igazában nem is szerethetik egymást; pedig a kölcsönös szeretetre, nemcsak az egyes embereknek, hanem a nemzeteknek, népeknek is nagy szükségük van, s pedig annál inkább, mennél szorosabb a viszonyuk s mennél több közös érdek köti őket egymáshoz. Különösen fontos a kölcsönös szeretet és békés egyetértés a magyar szent korona országainak népei közt. Ettől függ a közös állam épsége és hatalma, ettől függ, hogy a benne lakó testvér népek boldogan élvezhessék a közös erővel kivívott haladás és polgárosodás gyümölcseit.

Szerencsés gondolat volt tehát, mikor ez év tavaszán a magyar országgyűlés tagjai javaslatba hozták a zágrábi látogatást és pedig abból a célból, hogy a közös országgyűlés tagjai Zágrábban megismerkedjenek a horvát-szlavon országgyűlésnek azon tagjaival, a kik nem tagjai a Budapesten székelő közös törvényhozó testületeknek, s a kiknek így nincs alkalmuk Magyarország fővárosában oly gyakran megfordulniok. Szerencsés dolog volt, hogy ez a gondolat aztán meg is valósult.

Az a meleg és baráti fogadtatás, melyben a magyar országgyűlési képviselők Zágrábban részesültek, önként fölkelte a viszonzás vágyát, ohajtását. A magyar képviselőház elnöke az országgyűlés nevében szíves meghívást intézett a zágrábi országgyűlés tagjaihoz, mit azok — a

szélső ellenék kivételével — el is fogadták s a jelen május hó 19-én testületileg viszonzták a látogatást, melynek örvendetes voltát **Sztánkovic Dániel**, a horvát báni kormány osztályfőnöke Zágrábról Budapestre küldött köszönő sürgönyében röviden, de találóan jellemezte ezen szavakkal: **„Fájdalmas szívvel váltunk el Budapesttől. El vagyunk ragadtatva a testvéri szeretet és előzékenységtől, mely örökké élni fog emlékeztünkben és mindig mély hálával fog bennünket lekötelezni.”**

A barátságának szép és meleg visszhangja ez azon előkelő férfiak részéről, a kik ma, mint a nemzeti párt tagjai, gróf **Khuen-Héderváry Károly horvát bán** erélyes és tapintatos vezérére alatt Horvát-Szlavonország sorsát intézik és annak önkormányzati ügyeit hazájuk fölvirág-

FRANCISCI HENRIK, a horvát-szlavon országgyűlés alelnöke.

GYURGYEVICS VASZÓ, a horvát-szlavon országgyűlés elnöke.

zására s a közös állam javára buzgón és hazafiasan szolgálnak. Közel hatvanan voltak azok a férfiak, a kiket a múlt hét végén Budapesten mint szívesen látott vendégeinket barátságosan üdvözöltünk, s kik ezzel a látogatással is fényes bizonyosságát adták annak, hogy a magyar nemzetel együtt éreznek, egy célra törekcsenek s hogy testvéri indulattal gyönyörködnek Magyarország és fővárosa fölírásában.

Azon horvát képviselők élén, kik ez emlékeztetés látogatásban részt vettek, Gyurgyevics Vászó, a horvát-szlavon országgyűlés elnöke, Francisci Henrik, ugyanannak alelnöke, és Blackói Kussevics Szvetozár, a nemzeti párt elnöke állottak. Ezt a három vezérferfit a köztisztelet, szeretet és pártbizalom helyezte azon magas helyekre, a melyeken jelenleg állanak, s melyeket oly méltóan töltenek be, hogy buzgó működésükkel tökéletesen kivitták úgy hazájuk és népük tisztességét és ragaszkodását, mint a közös haza elismerését is. Midőn társországaink politikai közéletének e kitünőségeit bemutatjuk, alkalmat veszünk életrajzuk és hazafias működésök vázolására is.

Gyurgyevics Vászó Eszéken, Szlavonia fővárosában, 1841-ben, szerb szülőktől született. Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában, a jogot pedig a budapesti egyetemen végezte, mint a Tökély-intézet jeles növendéke. Egyetemi tanulmányai után rövid ideig tanárkodott Újvidéken a szerb főgymnasiumban; de már 1872-ben Eszéken nyitott ügyvédi irodát, hol 1878. évtől kezdve mint kir. közjegyző is működött. Hazájában a legkitünőbb jogászok egyikének van általános elismerve. 1869-ben tagja volt a szerb kongresszusnak, hol kiváló szónoki tehetségével tűnt fel. 1875-ben a dályai, később pedig az ireghi választókerület horvát-szlavon országgyűlési képviselőnek választotta, hol mint kitünő jogász és szónok csakhamar kiváló szerepre emelkedett. A legfontosabb törvényjavaslatoknak és az évi költségvetésnek állandó előadója lett. 1878-ban a magyar országgyűlésbe is beválasztották. 1884-ben a horvát országgyűlésnek alelnökévé lett.

A horvát-szlavon országgyűlés 88 választott tagja között rendszeren 25—27 a szerb nemzetiséghez tartozik. Ezen szerb képviselők, kivéve egyet, mind a nemzeti pártba tartoznak ugyan, de saját egyházi és művelődési céljaik sikeresebb előmozdítása végett külön klubot alapítottak, melynek 1885 óta Gyurgyevics Vászó volt az elnöke mindaddig, míg 1893 novemberében a horvát és szlavon országgyűlés elnökévé nem választották.

Az elnöki székre Gyurgyevics Vászó a nagy hírű Horvát Mirkó halála után emeltetett. Fényes állását oly nagy eréllyel és ritka tapintattal tölti be, hogy az ellenzék is kénytelen tekintélye előtt tisztelettel meghajolni.

Gyurgyevics Vászó a regnikoláris bizottságok is tagja. Ezenkívül elnöke a szlavoniai ügyvédi kamarának, Eszék városának közsegénánácsosa és a szerb Takova-rend közép keresztjének tulajdonosa.

A magyar országgyűlésen 1878-ban Bosznia megszállása előtt tartott beszédével figyelmet keltett.

Az elnöki teendőben Gyurgyevicsnek társa és alkalmilag helyettesíti Francisci Henrik, a horvát-szlavon országgyűlés alelnöke, a drávan-túli közéletnek régi és kiváló bajnoka.

Francisci Henrik, 1834-ben született Szamoboron, ősrégi horvát családból, mely már 1206-ban is a szamobori vidéken lakott. Gimnáziumi tanulmányait Nagy-Kanisán végezte s aztán szintén jogot tanult a zágrábi jogakadémia. Iskolai pályájára végetével a zágrábi törvénytudományi tanintézetbe került. Szolgált több ideig az igazságügyi téren, de 1863. évben a magánéletbe vonult 1867-ben ismét államszolgálatba lépett és mint szamobori főjárásbíró működött. A közigazgatás újjászervezése alkalmával Krapina-Teplicz alispánja lett; 1882-ben hasonló minőségben Jaskára helyeztetett át. 1884-ben nyugalomba vonult, de e nyugalmat nem sokáig élvezhette, mert az ozalyi kerület képviselővé választotta; egyszersmind tagja lett a magyar országgyűlésnek is, s mint ilyen pót-

tagja a delegációnak. A legutolsó választások alkalmával három kerületben is megválasztották. 1886 óta magyar kir. honvédőrnagy.

Francisci fenkőlt, nemes gondolkodásával, előkelő, szép modorával és tapintatával kiváló helyet biztosított magának a horvátországi közéletben, melynek egyik legnépszerűbb alakja. Blackói Kussevics Szvetozár, a nemzeti pártkör elnöke, most 70 éves, de oly fiatalos erejű és vaseszségű, hogy alig látszik többnek 50 évesnél. Pedig már annak is 50 esztendeje, hogy a közügyeket szolgálja. Olyan ő, mint a szlavonia őserdőiben látható terebélyes cserfa, a melynek hatalmas koronája fölött számos évek dühöngő zivatara elvonult, a nélkül, hogy látható pusztítást vitt volna rajta véghez.

Éveinek számát tekintve, eléggé öreg ur, de testi erejére és kedélyére nézve még mindig javakorbéli férfi Kussevics Szvetozár. Ősz a feje, de még most is karcsú és kiváló szép az alakja. Ajkán örökös a nyájas mosoly, még ma is legjobban érzi magát a fiatal nemzedék körében. Tudja igen jól, hogy a fiatalság imádjá, s nem győzi eleget hallgatni az ő barátságos, de bölcs szavait, mikor tapasztalatainak dűsgazdaságát föl tárja, vagy ifjú hévvel beszél a nagy időkrol, a pozsonyi országgyűlések heves küzdelmeiről és vitáiról, melyekben ő maga is buzgón részt vett.

Blackói Kussevics Szvetozár, mint gör. kel. szerb szülőik gyermeke, eleinte teológiát tanult, mert szülőinek engedelmeskedvén, papnak készült, később elhagyta e pályát és Győrött, Pozsonyban, majd Bécsben jogi tanulmányokat folytatott. Mintán 1845-ben az ügyvédi vizsgálatot Budapesten letette és egy ideig a párizsi gör. kel. konzisztóriumnál mint jegyző és ügyész működött, 1847-ben Pozsega város követévé lett s részt vett a pozsonyi országgyűlésen. 1848 április havában a magyar kir. igazságügyi miniszteriumba Deák Ferencz fogalmazóvá nevezte ki. Majd ugyanez évi júniusban ismét Pozsega város képviselőjévé választották. Ez év végén már Bécsben találjuk mint államminiszteriumi fogalmazót; 1849- és 1850-ben titkára volt a horvát-szlavon szervező bizottságnak. 1851-ben Zágrábmege táblabírájává nevezte ki. 1861-ben helytartósági tanácsossá, ugyanez év végén pedig Szerémmege főispánjává lett, mely méltóságot 12 éven át viselte. Ezen időben a szerb kongresszusnak és horvát-szlavon országgyűlésnek is tagja volt, 1875-ben mint Vukovár város és a kutjevói kerület képviselője szerepelt, s tagja lett a magyar képviselőházaknak, majd a főrendiháznak, mely a delegációba ismétlen beválasztotta. Több ízben tagja volt a magyar-horvát regnikoláris bizottságnak is.

A nép és haza érdekében évek hosszú során át folytatott buzgó működésének méltó elismerésül Kussevics 1848-ban Pozsega város díszpolgárává választották; 1852-ben a Ferencz-József-rend lovagkeresztjét, 1869-ben a Lipót-rend nagykeresztjét nyerte; 1862-ben osztrák nemes-séggel s «Blackói» előnévvel, 1880-ban pedig magyar nemességgel tüntettetett ki. 1890-ben a szerb Takova-rend középkeresztjét kapta.

Kussevics Szvetozár nagy tapintattal és ritka ügyességgel vezeti a nemzeti pártkör tanácskozásait; benne Horvát-Szlavonország értelmisége pártkülönbség nélkül tiszteli a nyilvános életnek egyik kiváló Nestorát, a ki saját erején oly tekintélyes állásokra tudta magát felküzdeni.

Horvát-Szlavonországban a szerbek értelmiségüknél, vagyonosságuknál fogva nagy szerepet visznek, és a horvát küzdő pártok közt rendszeren az a biztos győzelem, a melyiket a szerbek támogatnak. A nagy többségben levő nemzeti pártban horvátok és szerbek jó egyetértése és testvéri szeretete jelélül tekinthető, hogy úgy az országgyűlésnek, mint a nemzeti pártkörnek szerb nemzetiségű az elnöke, kik ép annyira szívükön viselik Horvát-Szlavonországi sorsát és érdekeit, mint a legbuzgóbb horvátok maguk.

Hogy a horvátok és szerbek egyetértése ily bensővé és tartóssá vált, az gróf Khuen-Héderváry Károly horvát bán számtalan nagy érdemei között egyike a legkiválóbbnak, mert ő volt az, a ki államférfiúi működésével ezen egyetértést a haza érdekében nemcsak létrehozta, hanem a legnagyobb gondal folyton ápolja és fentartja.

POPOVIC V. ISTVÁN.

HUSZONÖT ÉV UTÁN.

— Május 20. —

Bort a pohárba, gyöngyözőt,
Csaljuk meg, anyjuk, az időt.
Hogy elfogadjam a vendéget,
Gálába csaptam magamat;
Ünnep van ma. Itt véglegényed,
Ma tartom lakodalmamat.

Tüzd fel menyasszony-koszorud,
A templomig csillag az út;
Kertedben a májusi rózsák
Bólintanak, köszöntenek,
És lelkünket beranyozzák
Az álmok s rózsalevelek.

Szép rózsafa a szerelem,
Tündér boldogságot terem;
Bokrán hajnalban s alkonyatkor
Mégzólal a fülemile —
Most is úgy érzek én, mint akkor,
Most is tele e szív, tele.

Állunk a szent oltár előtt,
A hol lelkünknek szánya nőtt,
S míg zeng az ünnepélyes ének,
Halkan imádkozik a pap:
Mi szép vidékeit az égnek
Bekalandozzuk az alatt.

Érezük: szívünk összeforrt,
Minden verése eskü volt.
Érezük: földön és az égen
Csak a szeretet boldogít.
Érezük: láng van az igében:
Mindholtomig, mindholtodig!

Ugy-e, mint régen, egykorom,
Most is úgy érzünk, angyalom!
Idő, lehelj bár égre, földre
Bús hervadást, enyészetet:
Ifjak maradtunk mi örökre —
Örök-ifjú, a ki szeret!

SÁNTA KÁROLY.

A GYANU.

Elbeszélés a kalotaszegi népeletről.

Irta Gyarmath Zsigáné. (Folytatás.)

V.

A gyermeket az első bánat mély érzékenységgel hatotta át a néne halála, és mégis kis szívének némi enyhülést adott a haldokló fölfedezése, s mikor odaát a szomszédok a keresztanyjához, — Mátéknál — részvételt cselegettek az ő megkülönböztetett állapotára, most már nem okozott olyan nagy fájdalmat neki, mint eddig: hiszen az édes anyja azt gondolja, hogy idegen hozzá, akkor hát nem is lehet csodálni, megmondta ezt az a szegény néne, beh jól tette!

Az anyát, a mint gyanujában megingatták, ismét jobban szenvedett és a felzavart izgalom csaknem örületbe ragadja a szegény kétkedőt. Most már minden reménye a bábabán összpontosul, csak az tudja az igazat; s ettől kezdve nincs az az érdeklődő örökös, a ki nagyobb hévvel tudakozódjék a kedves nagybácsi egészségéről, mint Bácsné a bába állapotáról. Csak úgy véletlenségből akkor megy az utcára, mikor az öreg asszony épen arra jár és beszél neki olyan orvosságról, melytől a haldokló is életre tér: csak el ne mulassza Jancsiné érette küldeni, mikor egyszer rosszúl lesz.

Egyszer azonban egész váratlanul, hirtelen megütötte a guta a bábát, mire Bácsné kétségbeesve elkezdett átkozódni:

— «Legyen, legyen átkozott a vén boszorkány, hogy miért vitte magával azt a titkot, melyet azon a borzasztó éjjelen megérintett!» Másnap, midőn a temetési menet csendesen

haladt a kapu előtt, Bácsnét elragadta az indulata: ott, abban a bezárt koporsóban viszik az ő rémséges nagy titkát és eltemetik örökre! Vad tekintettel rohan az utcára; jámbor ura rögtön sejtje a kétségbeesés okát, megragadja karját és úgy tartja megfeszített erővel, míg a menet elhalad.

— «Csendesülj, Erzsók! Csendesülj!»

— «Majd lécsendesülök akkor, midőn úgy visznek a koporsóban! Ha vissza nem tart Pista, bizony mondtam volna egy pár szót annak a vén boszorkánynak, a ki így megrontotta a lelkemet!»

Bemegy a szobába; az első szülött szalomnát nyomkod egy darab puha kenyérré, minden órában tömi magát a kövér fiú, — a kisebb egy ostoronyelet farag. Egymás mellett állnak a szoba közepén, az anyuk szorongó érzések között vizsgálja őket: nincs már senki, a ki bizonyosan tudná a dolgot... Ha valami hasonlatot fedezhetne fel!... Nem, ne is legyen hasonlat, mert az is borzasztó lenne, összerontaná azt a sok keserűséget, melyet már egész molbósággal dédelget, s mely szorosan összenőtt a kertvégi tövisaljjal. Beszédét is kezd Pistával; a szava is idegen, de mindezek felett idegen a szíve; s mire a temetésre szóló harang utolsó kongása azt jelenti, hogy immár a sirt felhantolták, az arca már megállapodásra jó és elhatározza, hogy ő tisztán tudja a dolgot, nem fog többé kétkedni soha. Oh, csak lenne hozzá ereje, hogy legalább a világ szájáért úgy tudjon tenni, mint ha igazán az övé lenne az a kis idegen!

Pedig az ő világa már régen kárkoztatja és a szomszéd komaasszony nem is csinál abból titkot, csak midőn látja, hogy mily zokon veszi, akkor nem érinti többször a dolgot; de annál nyájasabb lesz a kis fiuhoz; még azzal is ki-tünteti, hogy néha rábizza a házat és a kis leányát: ügyeljen, a míg ő visszajár a mezőről. A gyermek hálás ragaszkodással vonzódik az új melegség felé: hiszen a keresztanyja csaknem olyan jó hozzá, mint a szegény néne volt.

Bácsné, a mint tervet terve sző, hogy mi módon kárpótolja majd az ő szép fiát a rajta elkövetett jogtalanságot, úgy beleéli magát tervezésébe, hogy kezdi visszanyerni nyugalmát, s halvány arca oly piros lesz, mint volt a «fekete» születése előtt.

Az egyik terve kész van. A Máté Gyuriék öröksége legnagyobb a faluban, a belső telek pedig terjedelmesebb a legjobb gazdák telkénél is. A ház sem úgy van építve, mint a mostani házak: több benne a tölgyfa, mint a fenyő. Aztán még eddig csak egy gyermek van a háznál, tehát csak ezzel a házással lehet helyre-ütni azt a csorbát, melyet a jogtalan osztozkodás fog ütni az elsőszülött jussán. Mikor már ezt egészen jól elhatározta, akkor ismét egy szomorúság, vagy — szerinte — igazságtalanság érte. A szomszéd kis leánynak egy ösöskéje érkezett, s pár év múlva ismét egy másik. No, ez már sok! És Bácsné új tervnek szövi a szálaít.

Most már Csüdöm Bori a legjobb szerencse, tehát azt fogja elvétetni a fiával: erősebb, fejlettebb is, mint Máté Anna és a nagyanyjának egy zacsók ezüstpénze van, a mit egészen oda ad az unokájának a lakodalma napján; majd abból — meg az addig eldugasztott pénzéből — fog az új házhoz egy olyan részt toldalni, mely mellett elülhet a Pista szobája!

A «feketé»-t dologra szoktatta, hadd keresse ki, a mit majd bitorolni fog. És a fiú megtesz mindent, szó nélkül. Már a «szép» is egészen megszokta, hogy a mi nehéz vagy kellemetlen, az mind az öcsésére néz. Hiszen olyan erős, mint egy bivaly, mondja az anyja, apja pedig beleegyezve inti: «Éppen olyan.»

Ha a fiú kifáradva a favágásban, marhák körül való teendőben, neki pirulva hozza be az általa fejt tejet és pihienni szeretne, az anyja sürgöti, hogy menjen ki éjszakára a marhákhoz a rétre, de jól vigyázzon, nehogy tilosban ériék a jószágot. Pista szó nélkül engedelmeskedik: mert hát ő tudja, hogy az édes anyja akaratát követi; de az anyja azt hiszi, mintha idegent zaklatna... aztán úgy sem jobb itthon lenni, mint akárhol, tehát neki megidegen.

Ha a paraszt legények legkedvesebb szórazásáról, a vásárra való menetéről van szó és az apja azt mondja, hogy mégis csak Pista ért jobban a marhához, menjen ő: akkor az anyja Jánoskát, a «szép»-et küldi: «hadd mulasson a szegény!»

Egy ilyen alkalommal volt Bácséknál Máté Anna és a mint meglátta, hogy Pista elpirulva vonul hátra és szó nélkül dobja le a zifra szürét, nem tudta megállni, hogy el ne mondja, a mi a szívében van:

— «Erzsók néne! hogy nem szánja Pistát. Ha esőben kell a mezőre, erdőre menni, akkor mindig őt küldi, de ha ünneplőbe öltözve, a vásárra készülődnek, akkor János menjen! No, én nem tűrném el ezt még az édes anyámtól sem!»

Bácsné úgy érezte, hogy ez a kis béka ezer körömmel markol a szívébe s ettől a pillanattól kezdve gyűlölte is. Haragos szóval mordult rá:

— «Ki tanított arra a becsületre, hogy idegen háznál lecskéztess egy asszonyt?»

— «Ne haragudjék Erzsók néne, de nagyon megszántam Pistát... különben is sokszor csodálkozom rajta, hogy mindent szó nélkül teljesít, miért nem mondja vagy egyszer...»

— «Mit? talán bizony, hogy nem akar szót fogadni?»

A kis leány megrázza vállát, kikerül az egyenes feleletre, mert hát anyja sürgősen küldte a kovászért. Hanem annyi ideje mégis marad, hogy a mint elmegy Pista mellett, oda sugja neki:

— «Beh kár, hogy egy kicsivel nincs több akarat, beh kár!»

És ekkor a fiú a hálának az ébredő szív megszólalásának s a zaklatott lélek feljajdulásának egy olyan tekintetével mélyedt a leánya szemébe, hogy azt soha, soha sem lehet többé elfeledni!

A Bácsné haragját lecsendesíti, hogy a «szép» ott áll előtte olyan buta göggel, nehézkes lomhasággal, a mint az csak kitélik egy elkényeztetett, jómódú paraszt legénytől; felesapja bokrértak kalapját s úgy várja, hogy az anyja utóvalót adjon.

De hát hogy is hiheti valaki, mintha ezek testvérek lennének? — gondolja az anyja, a mint kövér piros fiáról a «feketé»-re tekint. Oh! az a fekete szín sötétítette be az ő egész életét! Aztán ha még más forma lenne; de az ily mamlasz, tedd ide, ne vedd elő embereket hogy miért teremtette az uristen, azt nem lehet megérteni!

Pedig a csinos, mindig tiszta fiú az ő fiatal üdőségének friss hamvával, egészséges vére meleg színével s különösen tekintetének szelid mélységével minden ember előtt nagyon vonzó. Csak az anyja szemét homályosította el a gyanu szürkése, csak az nem látja ezt.

Istenem, vajjon mit gondol most róla Máté Anna? — töpreng a szegény fekete; — oh, csak az az egy láthatna be az ő szívébe! De hát az sem lehet, s így azt sem fogja megtudni soha, hogy miért bánnak vele ily mostohán és ő miért tőr el mindent, feljajdulás nélkül, mint a barom. Pedig a leány jó véleménye olyan lenne az ő léte ködös szürkességében, mint egy meleg fénys nap sugar. (Folytatás következik.)

EGY SÉTA ZÁGRÁBBAN.

A ki Zágrábot, Horvát-Szlavonország fővárosát, rég óta nem látta, az ma igen kellemesen volna ott meglepetve azon óriási haladástól, melyet e város a legutolsó 20 év alatt tett.

Zágráb a hetvenes években még igen kicsiny, bár csinos vidéki városka volt Kivére a két ősrégi templomot, az érsekit a Káptalan nevű városrészen, és a felsővárosban a Szent Márk templomát a bán palotája előtt, — alig volt akkor nevezetesebb középülete, mely az idegen utas figyelmét lekötötte volna.

Zágráb ma sem valami nagy város; a lakossága 40,000 ezer főre mehet; de külseje első pillanatra azt mutatja, hogy ez egy törekvő népek a fővárosa, a mely össze tudta benne gyűjteni mindazt, a mit a mai kor műveltsége megkövetel, s a mi alkalmas lehet arra, hogy a horvátok saját nemzeti egyéniségüket ne csak fentarthassák, hanem tovább is fejleszthessék.

A budapesti esti szemlélyonatot Dombóváron és Zákányon át reggeli 9 órákor érkezik meg a horvát fővárosba.

Mielőtt a vonat Zágráb alá érkeznék, már egy jó negyedórával előbb kitarul előttünk Zágráb egész hosszágában a Szleme hegység aljában, ott, a hol a hegyek déli nyúlványai a Száva lapályára ereszkednek.

A vaspályáról szemmel is jól kivehető, hogy Zágráb három egymástól könnyen megkülönböztethető részből áll: az alsó- és a felső-városból, meg az úgynevezett Káptalamból.

A felső-város a Tuskaneczi és Medvescaki völgyek közti domborsókán épült; régi köfalainak csak maradványai látszanak. Középpontja a Szent-Márk-tér a hasonló nevű templommal. Az alsó-városnak a főpontjai a Jelasics-tér és a Zrinyi-sétány, a káptalannak pedig az érseki székesegyház.

Megérkezéskor legelőbb is a magyar állami vasutaknak két évvel ezelőtt épült nagyszerű új pályaháza tűnik föl, mely oly közel fekszik a városhoz, hogy az utas tíz perc alatt a legkényelmesebben elérhet gyalog is a város belsőjébe.

Beszállva egyik első rangú vendéglőbe, a város megtekintésére indulunk az új és igen csinos palotásor mentén.

Az első középület, mely szemünkbe tűnik, a délszláv tudományos akadémiák épülete. Egyszerű, de igen csinos épület, melyben földszinten a nemzeti múzeum régiségtára, az első emeleten az akadémia helyiségei vannak; a második emeleten van a képtár, melyet Strossmayer diakovári püspök ajándékozott az akadémiának.

Az akadémia palotája mögött s a vegytani új laboratorium épülete előtt ott áll a bécsi Fernkorn öntőjében készült Szent-György szobor, mely a szentet lóháton ülve ábrázolja, a mint kemény fűvel megölt a sárkányt. Ez a szép szobormű az előtt a Maximir nevű érseki nagy park bejáratánál volt föllállítva és csak később tétetett át mai helyére.

A akadémia előtt terül a Zrinyi-tér, mely 1873 óta csinos parkk alakított. E tér ritkítja párját és Zágrábnak határozatlanul legszébb árnyas sétateret. A négyzetes, nagy és igen gondosan ápolat parkot szép új házak veszik körül, melyek közül kiválnak a «Matieza hrvatszka» és a «Sz. Hierolimi» irodalmi társaságok díszes épületei.

E park közepén izléses zenepavillon van, melyben minden délben katona zene játszik; ilyenkor látható itt Zágrábnak szép közönsége, oly kedves és szép látvány ez, melyhez hasonlót ritka helyt láthatunk.

Egy rövid, de széles utcán az igen csinos külsejű zsidó zsinagoga mellett elhaladva, a Jelasics-térre jutunk, melynek közepén a Jelasics bánnak Fernkorn által öntött lovas szobra áll.

Nem vagyok szakértő, de nekem a bán paripája első pillanatra rövidnek látszott. Különben pedig azt vélem, hogy ilyen szobornak nem alkalmas helye egy élénk piac, a melyen a vevők és eladók egész serege sűrű-forog. De ebben a sorsban osztozódik Jelasics szobrával a mi budapesti Petőfi-szobornak is. Itt is, ott is a kofák örökös zaja. Valamint a vásáros nép Budapesten nem hederít Petőfi lelkes közmozdulatára: úgy Zágrábnan sem fél a haragos Jelasics bán kardjától.

A nagy Jellasics-tért szép két- és háromemeletes új házak veszik körül. Különösen vásárok napjain seregestől jár-kél itt a környékbeli köznép és szép tiszta nemzeti viseletében festői látvány nyújt.

Bejártam az egész nagy tért, hogy lássam, miből élnek az emberek Zágrábban, és hogy közelebről lássam a horvát pórnépet; de sajnálatomra a sok száz paraszt asszony és leány közt nem tudtam valamire való arcot felfedezni; csupa vörös, szögletes, éles arcvonásuk kerültek elém, rideg és hideg kifejezéssel.

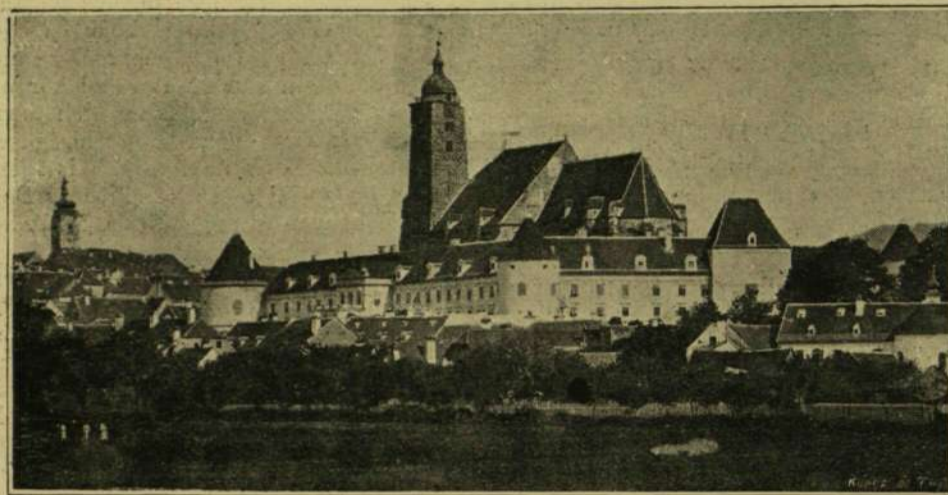
A horvát nép asszonyai egyebütt sokkal szebbek, mint Zágráb környékén.

A Jellasics-térről balra nyílik Zágrábnak a leghosszabb és legszebb utcája, az *Illicza*, mely igen gazdag, szép, nagy boltokkal és izlées kirakatokkal. Itt fordul meg naponta a horvát fővárosnak a legválogatottabb közönsége, mert ez az utca a zágrábiaknak ugyanaz, a mi nekünk budapestieknek a Váci-utca, vagy az Andrassy-út.

Az Illiczán végig haladva, bekanyarodtam balra abba az utcába, hol a gör. kel. szerb

templom van, mely templom egy néhány évvel ezelőtt belsőleg nagy költséggel bizanti stílusban restauráltott és most ez új alakban oly gyönyörű, hogy a zágrábi szerb hitközség, melynek összesen csak 1000 hive van, valóban büszke lehet e szép templomára.

Tovább haladtam az alsó-város újonnan épült Kukovics-féle tág utcáján, mely csinos protestáns templom mellett vezet el az Egyetem-térre. Megtekintvén itt a Ferencz-József-egyetem egyszerű, de tágas épületét, a nagyszerű ipariskolának igen diszes épületét, a horvát

Az érseki székesegyház és az érseki palota.

A magyar királyi államtanács indóháza.

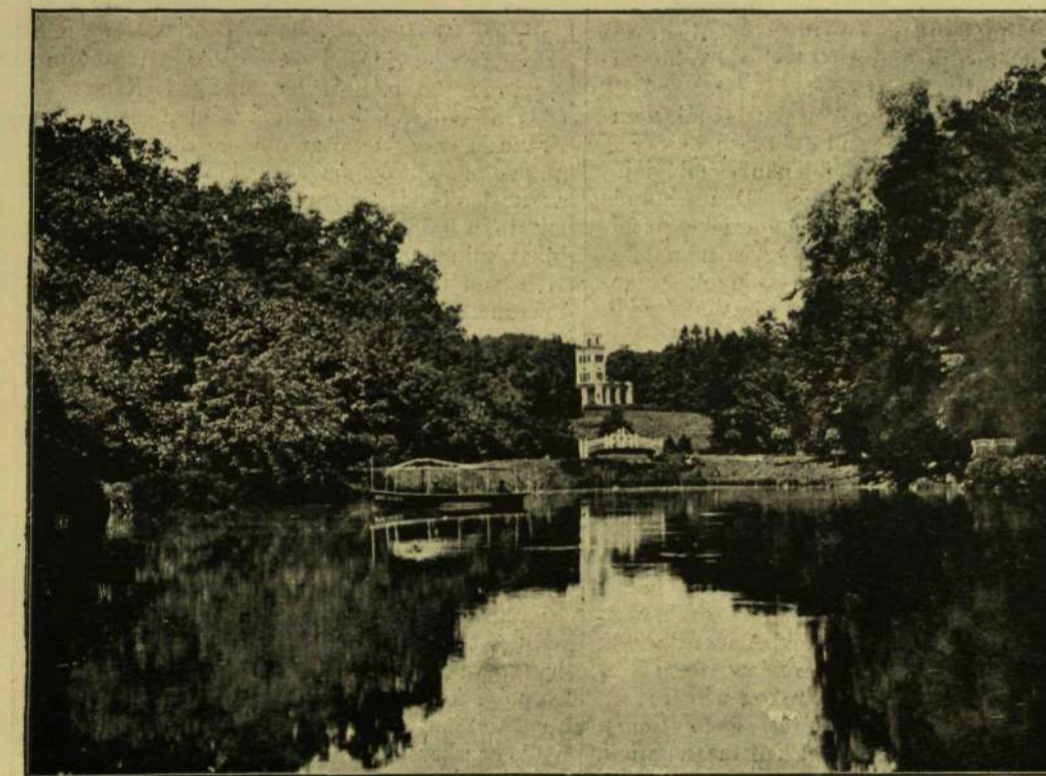
A város dél felől nézve.

Az árkádok az új temetőben.

A Zrinski

Részlet a Maximir-parkból.

A délszláv tud. akadémia.

Szent György szobra a délszláv tud. akadémia mellett.

A Jellasics-tér.

A tanítók háza és a protestáns templom.

tanítók összeadott fillerein épült nagyszerű tanítóházat, továbbá az új tanítónő-képezdét, ismét az Illiczába fordultam, melyből aztán a rövid, de meredek sziklán felvittem magamat a felső városba, hogy onnét a Strossmayer-sétányról, mintegy madártávlatból nézzem meg egész Zágráb várost és regényes környékét.

Körüljárva a felső várost, annak a sétányairól futólag megnéztem a szép Tuskanecz-völgy gyönyörű fenyvesét, a Josipovacz-hegy pompás villacsoportjait, az országos árva-házat és keresztül haladva a Márkus-téren, láttam a szegényes

báni palotát, a Szent Márk templomának tarka, az ország czimereivel izléstelenül kirakott tetejét, a nemzeti színház és az országház ódon épületeit; a horvát vallás- és közoktatásügyi osztálynak igen csinos kis épülete mellett elhaladva, több mint száz lépcsőn az átellenben fekvő Káptalan városrészebe jutottam, hol megnéztem a zágrábi kanonokok kényelmes berendezett kuriáit, melyekben e főpapok pompásan élhetnek. Befordultam a hatalmas érseki székesegyházba, melyet a földrengés 1880-ban nagyon megrongált és melyet azóta Bolle híres dom-

épitőmester alapjától fogva a tetejéig restaurált, hozzá építvén még egy csinos gót stílusú tornyot is. Belsőleg e nagy templom már egészen kész és hatalmas méreteivel nagy hatást tesz minden látogatóra. Igen sajnáltam, hogy nem volt alkalmam látni e templomnak híres és milliókat érő kincstárát. Láttam ugyan már egyszer, még gyermekkoromban, de nem emlékszem más kincseire, csak a Szent István király tiszta ezüstből öntött nagy mellszobrára.

A templomi nagy harang deit jelzett, és én az aranyozott Szent-Mária szobor mellett a hal-

piacoz áthaladva, leereszkedtem a Medvescsák fedett patakot át ismét az alsó városba; átmentem a Jelasics-téren, hogy a «Három holló» című s a budapesti «Kis pipá»-éhoz hasonló híri korcsmában — pénteki nap levén — tengeri hallal lakozzam.

Ebéd után a város környékét tekintetem meg. A regényes Tuskanecz völgyén fölmentem a furosa nevű Czmok hegyre, onnét letértem a zágrábi út temetőbe, a híres Mirogójra, hol az igen szép árkádokban megnéztem a horvátok híres embereinek nagy kegyelettel gondozott sírboltjait, köztük a nagyírú Preradovics költő sírboltját, melyet Rendias Iván sírboltjához szép kőemlékkel díszített föl.

Örökké kár, hogy ez a gyönyörű fekvésű temető oly vizenyős földű, hogy a koporsók úgy szólnán örökösen vízben úsznak.

Már esteledni kezdett, mikor áthaladtam Maximiron, az érseki nagy angol parkon, mely Zágrábon kívül fekszik.

Az esti vonattal tovább indultam, hogy Czirkvenicában, a horvát tengerpart e kies városkájában üdülő családomhoz térjek.

POPOVICS V. ISTVÁN.

GEOLÓGIA ÉS ÁLLAMALAKULÁS.

Irta Hoitsy Pál.

Salamon Ferencz azzal kezdte, mikor Budapest történetének megírásához fogott, hogy megtanulta a város geológiai viszonyait. Mert ez a környék hegyei, síksága, folyamai meghatározzák a közlekedés irányát, megszabják az életmódot.

Jól ténnek historikusaink, ha követnék a példáját, jól ténnek, ha nemcsak városok, de országok történetének megírásánál is figyelembe vennék a geológiai tanításait.

Mert a geológia, államok alakulásánál, nemzetek fejlődésénél első rendű tényező.

Bernhard von Cotta, a jelenkor geológiájának ugyszólván megteremtője, «Deutschlands Boden» című munkájában igen érdekesen fejtegette azt a hatást, melyet az egyes német fajok kialakulására a geológiai viszonyok gyakoroltak. A német nép, noha egy törzből fakadt, századokon át nem tudott eggyé lenni. A bajor mind gondolkodásában, mind karakterében elütő sajátságokat mutat a poroszról, a meklenburginak egész fölfogása más, mint a szászé. Még beszédek is merőben különböző, egyik sem érti a másikat, érintkezésükben egy közvetítőhöz, az irdalmi nyelvhez kell folyamodniuk, melyet sok fáradsággal, az iskolában tanul meg a nép fia. A német nép e szakadozottságának főokát abban keresi Cotta, hogy az egyes fajok által lakott vidékek külön vízmedencékhez tartoznak, vagy külön vízmedencék képeznek. A vízválasztók szerinte korlátokat állítanak a népek természetes érintkezésének útjába. A rokon népek is elvesztik az érintkezés bensőségét, sőt folytonosságát is, ha magas hegyeket kell meghágnik, hogy egymást meglátassák.

Folyók, patakok mentén könnyebb az érintkezés, még a kultúra régi századaiban is, midőn mesterséges utak ismeretlenek. A folyó még az ellenkező partokon lakókat sem választja el — vizét egy csónak is átszeli; vízfolyás irányában pedig a legolcsóbb közlekedési utat képezi. Az Elba partjainak lakói p. o. — és mindazon vidékei népe, melyeknek vizei az Elbába ömlenek — nagyobb nehézség nélkül föntarthatják egymással az érintkezést jelenleg is, s föntarthatják a multban. Kicsérélhették természetmennyéiket, eljárhattak a közös vásár- és búcsúhelyekre, meglátogathatták egymást még akkor is, ha közös állami intézmények nem kapcsolják őket együvé. De ha az érzékenység vagy a Cseh-erdő magaslatán át a Duna-medence népeivel keresték az érintkezést, útjokat állították a természeti nehézségek. Föl a tetőre magános ember is nehezen juthat, mielőtt utat csinált; szekérrel éppen nem. S minek csinálja ezt az utat is abban az időben, mikor arra felé még ismeretlen előtte a világ.

Igy történt, hogy a Rajna, a Duna, az Elba, az Odera vagy a Weser mellékének népei egymástól függetlenül fejlődtek, karakterükben változó vonások fejtették elő, életük, gondolkodásuk sokban eltérő tulajdonságokat mutatott. S ez érvényesült azután később is, midőn emberi

akarat és a civilizáció haladása legyőzte a természet akadályait. Uralkodók birványa vagy szeszélye, olykor a népek természetében rejlő terjeszkedési vágy meghódította a szomszédokat, egy jogar alatt próbálták egyesíteni azt, amit a természet különválasztott. Az összeszkálás és mesterségesen létrehozott érintkezés által sok különbözőség elenyészett, de sok megmaradt. Az, a mi természetszerűleg is összetartozott, erősebben tartott össze, mint az, a mit mesterségesen kellett egyesíteni. Az emberi akarat is ott hatalmasabb, a hol segítségére van a természet.

Németország geológiai kialakulása a maga különböző vízmedencéivel éreztette hatását a nép életében, a midőn egy egységes népből is külön államokat szervezett, s külön nemzeti karaktereket fejtett elő. S nyilvánul ma is, midőn a nép egységes nemzetet alkot ugyan, de a különállóságuk számos intézményi maradtak föl, s megvan a karakterbeli különbség egész nagyságában. A kedélyes, kevésbé mozgékony, tehetséges, kifejtett izléssel megáldott bajor, nehezen tudja megérteni ma is a mogyoróvási, kitartható munkára inkább képes, a mellett sokkal érdekesebb porosz testvért.

Ha a geológiai viszonyoknak ezt a hatását más népek kialakulására próbáljuk alkalmazni, rendkívül érdekes eredményekhez jutunk.

A legszebb példák egyikét Svájc szolgáltatja. Valamennyi folyója az Alpsek központi havasában veszi eredetét. De míg éjszakra és keletre valamennyi patak és folyó a Rajnába ömlesztvi vizét, addig a nyugat felé eső vizeket a Rhóne fogadja magába, a délfelé esők pedig Olaszország felé letjenek. Az a csapadék, mely egy nagyobb eső alkalmával a Szent-Gotthard táján alig egy négyszögterületre aláhull, három világrész felé veszi útját. És a nép azon az egész vidéken, melynek vizét a Rajna veszi magába, *németül* beszél. Vaad, Neuchatel és Genf kantonokban, a hol minden csermely a Franciaország felé kömpölyög Rhoneba, vagy annak mellékfolyóiba szakad, a *francia* nyelv az uralkodó. Ellenben a Leponti alpok déli lejtőin, a hol a vizek Olaszország felé veszik útjukat, mindenütt az *olasz* nyelvet beszél a nép. E három nemzetiség századok óta lakik egymás mellett, egy-ugyanazon országban, ugyanazon állami intézmények között, a nélkül, hogy közös nyelvet fogadott volna el.

A geológiai viszonyok által teremtett helyzet erősebb és természetesebb volt, semhogy gyözedelmeskedett volna fölülte az, a mit emberi erő állított ellenébe: az állam közössége.

Az «unita Italia», melynek minden fia igen természetesen találja azt ma, hogy hazája egységes legyen, nem oly rég ideje sok apró államra volt szakadozva. S ha ezeknek az államoknak hidrografikus viszonyait vizsgáljuk, látni fogjuk az első tekintetre, hogy Parma, Modena, Toskana, vagy akár a római tartományok, s a Nápolyi királyság, egymástól elkülönített vízmedencék képeztek. A hegyek vízválasztója volt egyszerűen az országhatár. S nem a véletlen dolog az, hogy Ausztria nem tudta megtartani Velencét és Lombardiát (ideiglenesen is csak nagy áldozatok árán), mely tartományokat az Alpsek választják el többi országtól.

A Skandináv-félsziget látszólag egy elválaszthatatlan egységet képez. Svédországnak és Norvégiának még uralkodója is közös. De dacára annak, hogy a két ország egymásra van utalva, dacára az uralkodó közös voltának, a két nemzet hallani sem akar teljes egyesülésről; külön parlamentek által kormányozza magát mind-egyik, s féltékenyen őrzi önállóságának minden attributumát. A közös származás, közös érdek, közös uralkodó nem tudja lerontani azt a válaszfalat, melyet közéjük van a Kjölen-hegység hosszú láncolata. És azt tapasztaljuk, hogy ennek a hegységnek minden svédországi vize a Keleti-tengerbe, illetőleg a Botniai-öbölbe ömlik, ellenben a norvég folyók az Atlanti-Oceán, illetőleg az Éjszaki-tenger felé veszik útjukat.

Nagyban és egészében mindenütt egy törvényt látunk érvényesülni; a folyók nem képeznek természetes határt sehol, a vízválasztók mindenütt. Egy ugyanazon vízmedence lakossága a természetől egymásra van utalva, (talán azért folyt annyira harez a Rajna birtokáért); ellenben a vízválasztók elkülönítik meg azokat a népeket is, a melyek rokonok, vagy

politikai viszonyok által egymásra vannak utalva. Mintha a folyók képeznek azokat az idegszálakat, melyek a népek szimpáthiát és szeretetét közvetítik, s mintha a szeretet is meghülne, mire a hegyek magaslataira fölér.

Érdekes lesz most már — s talán nem haszon nélkül való — ezeknek a tényeknek a világánál vizsgálni Magyarország viszonyait, s azt a hatást, melyet Magyarország geológiai kialakulása annak történelmi fejlődésére gyakorolt. Tudvalevő, hogy Magyarország vizei a Dunába ömlenek. Kivétel csak néhány jelentéktelen folyócska képez, s érdekes, hogy éppen ezeknek melléke (a szepességi városok) huzamosabb időn keresztül Lengyelországhoz tartoztak.

Egy egységes medencét képez tehát Magyarország, oly értelemben, hogy nincs vize, a mely egy idegen ország folyamába szakadna. De ez a medence nem önálló és nem elzárt, a mennyiben a Duna idegen földről jön hozzánk, s idegen földre megy tőlünk. Délkelet felé a Vaskapu szorosai meglehetősen elzárják ugyan az összeköttetést, s alig hogy magának a folyónak engednek kijutást, de az Al-Duna vidéke mégis ugyanannak a vízrendszernek képezi alkotó részét, melyhez Magyarország is tartozik. Ellenben Ausztria felé a különállóság még tökéletesebb, az elkülönítés kevésbé teljes.

A nagy, kiterjedt magyar dunai medencében mindenkor szabadon érintkezhetett egymással a lakosság. Az Alföldön mi sem akadályozta egyik helyről a másikra való juthatást. A folyók és patakok medrén be lehetett hatolni a hegységek közé, s megvolt a közvetett érintkezés oly vidékek között is, melyeket egyébként magas hegységek választottak el egymástól.

Ennek az egységnek lehet tulajdonítani első sorban azt, hogy a magyar ugyanazt a nyelvet beszél az ország legkülönbözőbb vidékein. Egyes tájszólamok hallhatók itt is, amott is, de azért a göcseji tökéletesen megérti a csiki székelty, a palóc a szeged-vidéki gányót. Mialatt a kalábriai olasz csak tolmács közvetítésével érti meg a génuait, s mindkettő elütő nyelvet beszél az irodalmtól, azalatt nálunk maga az irodalmi nyelv a nép nyelve, sőt egy-egy kincsét képezi az, a mi benne népies.

Az ország egységes vízrendszerének tulajdonítom főképen azt is, hogy a nép karakterében ugyanazokat a jellegzetes vonásokat találjuk föl a legkülönbözőbb vidékeken. Ezt nem magyarázza meg kellőkép sem a közös származás, sem a kormányzásnak közössége. Franciaország népe is egy törzből fakad, mégis milyen elütő az auvergnei a normandiától! A mellett pedig ne feledjük el, hogy a magyar nemzet, mikor Európában hazát alkotott, különféle népelemekből vegyült együvé, valamint ne feledjük, hogy a török hódoltság idejében az ország egyik része más hatalmasságot uralt, mint a másik. Karaktere mégis egységes maradt.

Aztán vegyünk meg ehhez egy tényt. Az országot Szent-István kora óta a legkülönbözőbb nemzetiségek lakják; a magyaron kívül, szláv, román és német népek tarka vegyülete. Sok hosszú századon át, egész a legújabb korig, nem volt e nemzetiségek között egyetlen egy sem, mely kifelé gravitált, melyben fölédelt volna a vágy elszakadni Magyarországtól, s valamely szomszéd, talán rokon nemzethez csatlakozni. Sőt ellenkezőleg azt tapasztaljuk, hogy idetelepített idegenek, p. o. az Alföldre költözött Rajna melléki svábok lassanként levették a nemzetiségüket, s hasonlóbbakká váltak a magyarhoz, mint azokhoz a rokonokhoz, a kiket őshazájokban hagytak vissza. Ez az ország nemcsak megőrzi népének sajátosságait, de felolvassza azokat is, kik idegen földről telepednek ide.

De ha egyrészt azt a föltűnőséget, mely a karakter és nyelv azonosságában mutatkozik, csakis a vízmedence egységes voltából tudjuk deriválni, addig másrészt sokszor mutatkozott annak hatása is, hogy ez a medence nem önálló, s nincs teljesen elzárva nyugat és délkelet felé.

A német császárok, utóbb pedig az osztrák hercegek folytonosan megismételték a kísérleteket, Magyarországot a saját országukhoz csatolni. Mindjárt Szent István halálával látjuk az első próbálkozást. Attól kezdve nem mulik el egyetlen olyan alkalom sem fölhasználatlannal, a mely reménytel bízta. S a próbálkozás nem: is

szűnik meg előbb, csak mikor végül célhoz ért. Mert nyugot felé vízrendszerünk elzárva nincs. Vizont tapasztaljuk azt is, hogy a magyar királyokban folytonosan megvan a hajlam elhódítani a Balkánnak szomszédos tartományait. Érdekes észleléseket tehetünk erre felé is.

Ezeknek a Balkán félszigeti tartományoknak egy része a Duna medencéjéhez tartozik, a másik nem. Boszniának minden patakját a Száva veszi föl magába, s a Duna felé viszi; Herczegyőrinét elzárják a Dinári-alpok vízváltatói. — Szerbia és Bulgária vizeinek egy része hasonlóképpen a Duna felé lejt, a mennyiben a Balkán-és Hémsz-hegység éjszaki lejtőin veszik eredetüket, ellenben a tulsó oldalon eredő folyók részint az Aegei-tengerbe, részint pedig a Fekete tengerbe ömlenek. És ha csak elég erőt éreztek magokban Magyarország királyai, igyekeztek éppen ezeket a tartományokat éppen a vízválasztókig a saját jogaruk alá hódítani.

Bosznia sok időn keresztül képezte részét Szent István országának, sok időn keresztül állott hűbéres viszonyban vele. Szerbia többször tartozott hozzánk, mint nem, Nándorfehérvárt több ideig lehetett magyar beszédet hallani, mint szerbet. Bulgária, nevezetesen pedig a tulajdonképeni Bulgária, vagyis a Balkánon inneni vidék, sok időn át uralta a magyar királyt; kiterjedt birtokai voltak ott egyes magyar családoknak és nemzetségeknek, melyek csakis a török hódítások idejében költöztek feljebb, éjszak felé.

Nem kicsiny fontosságu dolog, hogy Szent István koránájának viselője ma is használja ezen tartományok uralkodói czimeit. Sőt a koronázási esküben ő s hagyományok szerint ígéretet tesz azokra az országokra nézve, ha őket visszahódítania sikerül.

A természet törvényei nem kétől holnapra valók. A mi törvénye ezer év előtt, az érvényesülni igyekszik ma is; s a mi áll az egész világra nézve, az mi reánk se tesz kivételt.

Politikai viszonyok, emberi akarat, vagy népek ohajtása különféle konfigurációt adhatnak egy államnak, különféle határok között szabhatják meg egy-egy nemzetnek az uralmát; de a hol a geológiai viszonyok másként parancsolnak, meg lesz mindig az ellenkező tendencia, mely előbb vagy utóbb célhoz vezet.

Bármint alakuljanak lent a Balkánon a viszonyok, bármennyi önállóságra tegyenek szert az ottani népek, nem fognak szabadulhatni azon vonzó erő hatása alól, mely őket felénk viszi. Nem véletlen dolog az, ha Szerbia felmondja az orosz barátságot, s az osztrák-magyar jóindulatot keresi; s természetesen alapja van annak is, ha Bulgária szakítva a hatalmas szabadítóval, velünk keresi s találja meg összeköttetését.

És látni való, hogy mindez sokkal hatalmasabban nyilvánulna, ha egy független Magyarországról lenne szó.

Magyarország a maga egységes vízmedencéjével egy eldarabolhatatlan területtel egységes egyszerűen, és mint ilyen természetes nehézkedési pontja mindazoknak a tartományoknak, melyek a Duna medencéjéhez tartoznak.

Eddig politikai viszonyok megakadályozták, hogy a természetes alakulás végbemelessen, de ez csak ideiglenesen történhetett, s a nemzetek életében nem szabad óraszámra mérni az időt. Ma sokban megváltozott a helyzet, s meg fog változni még jobban is. Főként tényné vált az, hogy Magyarország kiépült vasúti hálózatával útjába esik az éjszak és dél, valamint a kelet és nyugat egymással való közlekedésének. Konstantinápolytól Párisig, Szalonikától Berlinig, vagy Fiumétől Szent-Pétervárig Magyarországon át vezet a legrövidebb út. A régi századokban is, az esztergomi vásárokon jöttek össze az arab, a velencei, a német, a lengyel s a moszkovita kereskedők; a kereskedelem útja ezentúl sem kerülheti el Magyarországot.

A Balkán-tartományok rövid időn mind bensőbb viszonyba fognak lépni Magyarországgal. Nem mondom, hogy nekünk meg kellend hódítanunk ezeket a tartományokat. Nem tartom ohajtanónak, hogy kényrszerítve legyünk reá. De lehetséges, hogy ezt is meg kellend tenünk valamikor. S készen kell, hogy legyünk reá. A mi be fog következni egész bizonyosan, az abban áll, hogy döntő befolyást fog magának szerezni a Balkán-félszigeten a magyar politika

s a magyar érdek. Délkeleti szomszédaink nem élhetnek meg, nem állhatnak meg államok gyánán, csak úgy, ha Magyarországra támaszkodnak, ha annak fenhatóságát (valamely formában) elfogadják.

LAVOISIER

1743—1794.

Amaz jelek között, kik a XVIII. században Franciaország tudományos életének irányadói voltak, alig van, a kinek működése messzebb kiható, s következményeiben annyira nevezetes lett volna, mint a Lavoisieré.

Azokkal szemben, a kik a tehetségek kiválásának idejét már az ifjúkor első éveiben szeretik keresni, Lavoisier egész fejlődése ellenkezőt bizonyít. Iskolás éveiben a szónoklatban tünt ki; ifjú korában a dráma-irodalom terén próbálkozott, még pedig nem éppen tehetség és siker nélkül; s végre szellemi erejének teljes kifejtésében mint a természettudományok leghivatottabb képviselője vonta magára nemcsak Franciaországot, hanem az egész művelt világot figyelmét.

Lavoisier (Antoine Laurent) 1743-ban Párisban született. Atyja, ki parlamenti ügyész és vagyonos ember volt, kifünő nevelésben részesítette. 1764-ben már parlamenti ügyvéd lett. De sem a jogi pálya, sem a XVIII. század philosphiai eszméi nem hódították meg; sokkal jobban érdekeltődött a természeti törvények kutatása iránt, melyek, egyszer felismerve, különböző fel fogást nem tűnnek meg.

Korszakot alkotó kutatásait a fémeknek levegőn hevítéskor történő változásával kezdte meg. Ekkor jutott arra a következtetésre, hogy a fémek levegőn hevítve sulyban azért növekednek, mert a levegő egyik alkotórészevel egyesülnek, és hogy a levegő eltűnő részének sulya éppen akkora, mint a fém sulyszaporodása.

Nevezetesen voltak ezek a kísérletek, mert ezek révén gazdagította a chemiát egy ő előtte az anyag átalakítások vizsgálata alkalmával soha sem használt módszerrel; a mennyiségi meghatározások módszerével, s a mérleget a chemiai vizsgálatok elengedhetetlen segédesszközévé tette.

Midőn 1774-ben Priestley az oxigént felfedezte, az égés jelenségének magyarázatával keltett nagy figyelmet. Először bebizonyította, hogy a levegő összetett test; hogy egy életet fentartó, meg egy fojtó gázból van alkotva; másodsor bebizonyította, hogy az elmélet, mely szerint égés alkalmával a testekből elszáll valami «ős tűzanyag», az úgy nevezett «Phlogiston» tartathatatlanság; mert az a tűzanyag sehol sincs.

Ő az égést úgy tekintette, mint az éghető testeknek oxigénnel való egyesülését. Igaz, hogy ez a magyarázat egy kissé általános volt, mert ma már számtalan égést ismerünk, mely oxigén nélkül megy végre; azonban az ő fölfogásának így is nagy volt a következménye, mert általa megdőlt a phlogiston-elmélet.

Az égés jelenségeit tanulmányozván, tapasztalta, hogy némely test elégsékeskor sav képződik. E kísérletekből megállapította a sav fogalmát. És mert azt is tapasztalta, hogy a savak a levegőnek csak az életet fentartó részével képződnek, elnevezte azt savképzőnek, vagy görögül leszármaztatott nével *oxigén*-nek. Ugyanakkor a levegő fojtórészét *azót*-nak keresztelte el; s míg ez a név a francia irodalomban még ma is divatos, addig nálunk inkább a Chaptal-tól ajánlott nitrogén—salétrómképző — név nyert polgárjogot.

Az égésjelenségek tanulmányozásának nem kevésbé fontos következménye volt, hogy La-

LAVOISIER.

Egykorú metszet után.

place-szal szövetkezve, a physikai módszereket az addig alkalmazottakhoz képest egy nagyon pontos hőmennyiség-meghatározó módszerrel gazdagította; továbbá a hő természetéről olyan fel fogást közölt, melynek folytán az a tanítás, hogy a hő anyag, hitelét veszítette.

1785-ben bebizonyította, hogy a víz összetett test s alkotórészei: oxigén és hidrogén. E fölfedezésével a vizet, mely a görög bölcsek szerint éppen úgy, mint a levegő és a tűz, *elem* volt, a chemiai elemek sorából kizsorigította. Hogy a föld nem elem, azt már ő előtte felismerték. Midőn az elemek fogalmát szabatosan megállapította, alakba öntötte nemcsak általánosságban, hanem részletesen az elemekre is kiterjesztve az anyag állandóságának törvényét, melynek értelmében «semmi sem teremthető, sem meg nem semmisíthető; az elemek minősége és mennyisége ugyanaz, csak változáson mehetnek keresztül.»

Felette becsekbe a lélekzésre és állati hőre vonatkozó kutatásai. Az ő eszméje volt, hogy az állatelet és az égés egymással összehasonlítható; hogy a hő akár az állat testében, akár a kályhában fejlődik, ugyan arra az okra vezethető vissza. Ő végezte az első állati hőmennyiség-méréseket és kereste azokat a körülményeket, melyek az állati test melegének állandóságát szabályozzák. E kísérletek végzésekor gyűjtött tapasztalatok alapján nyilatkozta ki, hogy a szellemi és testi munka közötti tudomány alapon különbséget tenni lehetetlen.

Ezek röviden összefoglalva e lángeszű férfi tudományos működésének eredményei. Legtöbb kísérletét abban a kitünően felszerelt laboratóriumában végezte, melyet, mint a puskaporgyár igazgatója, az arsenálban rendezett be. Laboratóriumában a különféle szakbeli tudósok s a társadalom előkelőségei adtak egymásnak találkozókat, sőt nevezetesebb kísérletek kivételével alkalmával látogatásával megtisztelte még a király is. Nagy segítségére volt szép fiatal és szellemes felesége is, a ki megtanult latin és angolul, hogy idegen munkák lefordításával férjének segítségére lehessen. Felesége vezette naplót is és munkájának sajtó alá rendezésében is segédkezett.

Lavoisier 1788-ban, 25 éves korában jutott az akadémiába. A különféle fokozatokon, rövid időn mind átmenve, 1785-ben már az akadémia igazgatója lett. 1791-ben, az akadémia legválasztosabb napjaiban, a pénztárosi tisztelet is viselte.

Tisztában lévén azzal, hogy a tudományért nagy áldozatokat csak úgy hozhat, ha magának lehetőleg független anyagi helyzetet biztosít, 1768-ban tagja lett annak a társaságnak, mely

az állami haszonvételeket bérelte. Kezdetben egy bérleti kerületben egyhármad, négy év múlva fél részig volt érdekelve. 1770-ben főhaszonbérlet lett s az maradt mindaddig, míg a törvényhozó gyűlés 1791 márczius 20-án a régi kormányrendszer ez egyik leggyűlöltebb intézményét el nem törölte.

Mint haszonbérletnek elég alkalma volt megismerni Franciaország társadalmi, közgazdasági állapotait, s mint rendkívül éles ítélő, mindig a dolgok mélyére ható ember, hazájának a közügy terén is kitünő szolgálatokat tett. Mint a salétrom- és puskaporgyár igazgatója, a salétrom- és puskapor-termelést azelőtt el nem ért felvirágzásra emelte. A frechinei uradalmában létesített mezőgazdasági kísérleti állomáson szerzett tapasztalatait a gazda-közönség oktatására szívesen közölte. Erős mozgalmat indított a len- és kendertermesztés és ipar érdekében is. Pénzügyi tehetségének bizonyítéka, hogy az Esempté-bank igazgatója és a nemzeti kincstár megalkotóinak egyike volt.

1792-ben a király a pénzügyminiszterséggel is megkínálta; minthogy azonban a dolgok akkor már sokkal bonyolultabbak voltak, hogysem alkotmányos határok között haladni lehetett volna, e tisztségre nem vállalkozott. Nevezetes részt vett azonban a súly- és mérték-egység megállapítására alakított bizottság működésében. A közegészségügyre felügyelő s az ágyúfűrés ellenőrzésére alakított bizottságnak is tagja volt s általában semmiféle szolgálat alól sem vonta ki magát, ha az ügynek használható.

Élete idő előtti és szerencsétlen befejezésének okát az állami haszonvételek bérletiségeben találjuk meg. Midőn a törvényhozó gyűlés ezt az intézményt megszüntette, és azt a törvényt hozta, hogy a fő haszonbérlet több évre visszamenőleg számadást kötelesek benyújtani: körülbelül tudni lehetett, hogy az ügy gyászosan fog befejeződni. A sértett hiúság, a személyes bosszúvágy mindent elkövetett, hogy a fő haszonbérlet könnyű szerrel meg ne menekedhessenek. 1793. november 28-án mindannyian fogságba kerültek. Nehéz bebizonyítani, hogy skatársai szintén ellene működtek-e, vagy nem; de az a körülmény, hogy megmentésére egyetlen lépést sem tettek, magaviseletüket felette gyanússá teszi. Nehány jó barátjának, továbbá feleségének közbenjárására hiábavalónak bizonyult. Világhírű tudományos érdemei, a közügy érdekében teljesített szolgálatai, enyhítő körülmény-számban nem vettek. A bérlet keze között nagy vagyont sejtettek, melyhez hozzá akartak jutni minden áron: a bérletnek tehát pusztulniok kellett. Mihelyest ügyüket a forradalmi törvényszékhez tették át, megmentésükhöz nem lehetett remény. A főbérlet egykori tisztviselője, Antoine Dupin adta be ellenük a vádat s Fouquier-Tinville, a forradalmi törvényszék ember-telen fővádlója, áldozataival hamar végzett. 1794. május 8-án tárgyalás, ítélethirdetés, végrehajtás oly gyorsasággal ment végbe, mintha a haza ellen a leg súlyosabb főbenjáró bünt követték volna el. Lavoisier feje bakókéztől hullott le. Így lett rá nézve végzetes az az állás, mely nagyszerű terveinek megvalósításában anyagilag oly hatalmasan támogatta s mely lehetővé tette, hogy az emberiség haladásának érdekében ismereteinket annyi bálmalatra méltó felfedezéssel gazdagítsa.

FARSANGI TÖRTÉNET.

Az erdélyi cigány népelethöl.

Híres cigány leány Puji Anka. Nagy hírre pedig azért tett szert, mert Puji Janinak ő volt egyedüli leánya, s hozzá meg — cigány számi-

tás szerint — nagy hozomány is nézett rá, mert száz forint készpénz és hat párna, meg néhány házbütor is járt vele.

Volt is ám nagy becsülete a leánynak, mert az egész vármegye cigány legénye utána bolondult s minden este 3—4 udvarlója is került. De hát egyszer csak a leányban is fölébredt az, a mit Petőfi mondott, hogy: «a virágnak megtiltani nem lehet», s ennek pedig az lett a következménye, hogy ő bizony a sok udvarló közül, kiválasztott egyet, még pedig Iszili Gyurit, s ezt felbízta, hogy kérje meg. Annak természetesen nem sok biztatás kellett. Csakugyan meg is jelent a lányos háznál, cigány szokás szerint apjával és anyjával együtt, nem is sejtve, hogy a lány apja meg az anyja másnak szánta a leányt. Mikor jövetelük eljárt előadták a leendő örömszülőknek, bezeg fertoytant a leány anyja is. A kezében tartott papamorgós üveget csaknem a fejékhöz vágta a kérőknek, a miért az ő egyetlen leányukat meg merték kérni. Erre a kérők kerekelt oldottak.

Nosza, nem kellett a szerelmes leánynak sem

BLACKÓI KUSSEVICS SZVETOZÁR,
a horvát nemzeti pártkör elnöke.

egyéb. Menten futott a szomszédba s ott elájult. Megfűtötte ezt a leány apja, s futott a kikoszarzott kérők után, kik már a falu határára is csaknem túljártak, kiabálván: «Aven phále mó, a háná thuke dáv a mánó cse.» («Gyertek vissza, nektek adom már a leányomat.») Ennek természetesen az lett a vége, hogy meg az nap meglétt a kézfogó, s már este felé a papi kikerdezés is.

Igy már aztán rendbe hoztak mindent, az az hogy rendbe hoztak volna, ha másnap a tegnapi haragos örömanya nem ment volna az ő választottja után, — kinek 60 forint készpénze van, — annak el nem beszél, hogy miiben áll a dolog. Ez aztán füt-fát megmozgatót a házasság ellen, a minek az lett a következménye, hogy a leány újra elájult, mert az anya váltig azt hajtogatta, hogy törjön ki keze-lába, ha annak a gerendán keresztül nézőnek adja a leányt.

Erre a többi cigányokból összeült a családi tanács, s addig tanakodtak a dolog, ki ellene, ki mellette, hogy a mint Arany a nagyidai cigányokról írja:

«Kétszer elfáradtak, kétszer megpihentek,
Harmadikszor mégis újra összementek.»

Igy aztán a végleges döntés elmaradt, de én

határozottan hiszem, hogy az ájuldozó leány mégis csak az Iszili Gyuriné lesz, s ha az lezárt hát — legyen vele boldog!

EGYVELEG.

* Kiczifrázott teknősbékák. Egy Montesquieu gróf nevével Páris közelében fekvő nyaralójában az ebédőben tömördek apró teknősbékát tart, melyek az ebédőben szabadon járhatnak a téli kert jellegű növényzetben. Minden teknősbéka háta zománczolt s értékes drágakövekkel ragyog.

* Két tűzkodó hogy eladó Island szigetén. A dán hivatalos lap szerint egyik-egyik ára csak 800 frt. Nem is drága.

* A persa sah újból európai közutra indul kedvenc fiával. Legelőször Szent-Pétervárra megy, a hova június közepén fog megérkezni.

* Hajtővadászat páviánok ellen. A Fokföldön a pávián majmokat nagyon gyűlik, mert a házi állatokat megölik és a vetésekben is sok kárt okoznak. Közélebb egy helyen hajtővadászatot rendeztek ellenük s néhány óra alatt hatvan darabot öltek meg.

* A legtöbb halat Japánban eszik. Még a gazdag emberek is csak ünnepnapokon szoktak marhahúst enni, a szegények jóformán soha.

* A londoni ködhöz a benszültök már annyira hozzászoktak, hogy alig történik baleset e miatt. A hollandok azonban még nem tapasztaltak oly sokat, mert Amsterdamban újév körül mutatkozott nagy ködben 79 ember hullott be a csatornába.

* Fogak sirja. Egy különöz fogorvos, ki 50 évig gyakorolta ezt a foglalkozást, végrendeletében sirjába tétetett 30,000 általa kihuzott s gondosan megőrzött fogat. A saját-ságos kívánságát teljesítették.

* A macskákat is számba veszik New-Yorkban, s minden adót fizető macskának épen egy bélyegyet kell nyakán hordani, mint a kutyaéknak.

* A berlini «Der Sozialist» című lappal legközelebb az a sajtósági eset történt meg, hogy a francia anarchisták működéséről irt cikkek miatt a szerkesztőjét s csaknem minden belmunkatársát egyszerre csukták el, úgy hogy nem maradt senki a lap szerkesztésére.

* A bokharai emir, mióta Szent-Pétervárt járt, nagyon megszerette a nyugati művelődési állapotokat. Palotájában rendes bálakat tart, orosz nőket fogad, sőt közelebb egy francia építészrel szerződést kötött, hogy a palotáját bővítsék ki európaias modorban.

* A német császár legutóbbi bécsi látogatása épen péntek napra esett s így az udvari ebéden bőjti eledelek is voltak, azonban a résztvevő 80 vendég közül csak 5 tartotta meg a böjtöt: a magyar király, Mária Terézia és Karolina főhercegnők és a két jelenvolt bíbornok.

* A skorpiókról eddig azt hitték, hogy saját kisedeiket is megeszik s öngyilkosok lesznek. Pacock angol természetbúvár azonban jó hírlüknek védelmére kelt s kimutatta, hogy mérgeket csak önfentartás céljából használják s egymást csak fogságban falják fel, de az egyfajájának akkor is barátságban élnek egymással s a kisedeket ápolják. Az öngyilkosságra vonatkozó rege onnan ered, hogy a tübbe tett skorpió hamar elvész s veszedelmes állapotban gyorsan forogva, esetleg maga magát megsebesíti, bár a mérge nem árt a skorpiónak magának, sőt más hozzá hasonlóknak sem.

* Kintű szüret volt a múlt évben Franciaországban. Sem minőség, sem mennyiség tekintetében nem volt ilyen ebben a században. Az eddig legjobb 1875-iki szüretben 4.5 millió hektoliter bor termett, egy hektáron 25.5 hektoliter, a múlt évben a termés 5.5 millió hektoliter tett kisebb területen, úgy hogy egy hektárra 34.5 hektoliter jutott. A termelt bor minősége is kintű.

* A legelőcső levélszállítás jelenleg Württembergben van, hol a levelet az ország minden részébe két krajczárért szállítják s a helyi leveleket fél-annyi áron.

* Tücsöktenyésztő telepet létesítettek Amerikában, hogy a kedvelt állatokat elterjesztésük minde-nüvé, hol hiszik, hogy a tűzhelyben él tücsök a háznak szerencsét hoz.

A BUDAPESTI GYERMEKEMHELY-EGYLET.

Hazánk népesedésének legsötétebb lapját foglalja el a gyermekek óriási halandósága. Szak-férfiak kimutatása szerint egy éves korig 32 százalékuk pusztul el. Egytől öt éves korig tízenyolcz százalek. A szülők halála, nyomora vagy vétke által az elhagyatottság szomorú sor-sára jutott gyermekek száza közül alig éri el tízenyolcz az ifjuság korát. Pedig Magyar-országban a hájlektalan és családi felügyelet nélkül levő *senki fiainak* száma évenként tízenöt-ezerre rüg.

A fővároshoz közel eső falvak temetőinek tömördek apró fejája és a dajkaságba vállalt csecsemőkkel iparszerűleg üzött *angyalcsinálás*, magyarázzák meg a statisztika s beszélő száma-it és világítják meg, hogy mit jelent volta-kepen nálunk a társadalom százanadó árvaifölött gyakorolt hatóság gondoskodás és felügyelet.

Biz a humanizmus nemes feladatainak e terén mind máig messze keleten maradt el a magyar

megélhetésüket biztosítva, bocsátja az intézet-ből szabad szárnyra, keresetre képesen adja vissza a társadalomnak.

S míg az egylet kisebb pártfoglaltait a főváros kilenczedik kerületében, az irgalmas nének vezetése alatt álló Knezius-utcai és a kisdodóval egybekötött főthi intézetében ápolja, a felszűrtlebb finövendékek a rákospalotai István-teleken berendezett konviktusban vannak elhelyezve. A kisebbek, a hat-évesektől a tizenkét-évesekig, a népiskola tantárgyaiban nyernek oktatást. A nagyobbakat, a földművelés és köz-oktatásügyi ministerek által jóváhagyott ker-tészképző iskola hat éves tanfolyamán, a konyha-, dísz- és fakertészeten, a szőlőtenyészésben, a kosárfonásban, a kerti eszközök készítésében képezik ki.

A kertészet mellett az arravaló hajlamot és tehetséget érző fiúkat, a telepen berendezett lakatos, cipész- és szabóműhelyekben képzett iparos mesterek tanítják ki. A jövőben a bog-nár, kerékgyártó, kovács és asztalos ipart is

aránt közel esik az intézet, mely renaissance stílusban tartott, emeletes épület, Román stílusú kápolnájának karcos tornya messze ellátszik dombos telkéről. Homlokzata a palotai erdő új villasorára néz. A Duna mellől huzódó áramlat ide csapja az üde erdei levegőt.

Az előtérben jól gondozott pázsit, fenyő, fagyal, ribiz és vadsóska események parkjai közt kavicsos út vezet a főépület oszlopos előcsarnokába. A földszint nagy részét a három iskola-helyiség és a nagy étterem foglalja el. A kényelmes, világos tantermek teljesen megfelelnek a modern igényeknek. Táblákban, térképekben és szemléltető rajzokban nem szenved hiányt a felszerelés. Az ebédő valóságos terem, melynek fényezett fatáblák vannak borított falán s mozaik padozatán és fölszerelésén csak úgy ragyog a tisztaság. A háztartás gondjátviselő szürke nének serény keze látszik meg rajta. Ép úgy, mint a ruhatár rendjén, a pinceszélységben elhelyezett konyhán, s czélszerűen berendezett élelőterem.

A GYERMEKEMHELY-EGYLET ISTVÁNTELKI INTÉZETE RÁKOS-PALOTA MELLETT.

Lélek Lajos rajza.

kultur-állam, melynek kormánya csak most, több mint száz évvel a lenelczháznak a pozsonyi diétán történt első megsűrtése után lát hozzá komolyan egy «Országos Gyermekekmentő intézet» tervezéséhez. Mindeddig a senki fiainak gondját egészen a magyar társadalomra hagyta, melynek ereje, áldozatkészsége és érdeklődése, a jelentkező közzűsséghez képest föltöte elégtelennek bizonyult.

Legelő a gróf Károlyi Kornis Klarissza által alapított budapesti gyermekemhely-egylet járt e terén. Huszonöt évvel ezelőtt feladatául tűzte ki «oly szegény gyermekek, különösen árva-k és lenelczek ápolását és gondozását, kiknek szülői vagy elhaltak vagy kórodákban és fog-házban sínlődtek.»

S ma, midőn fenállásának jubilaris évébe fordul, közel ötezer megmentett és a magyar társadalom számára hasznosan gyümölcsöző emberélet képezi szerény munkásságának és tevékeny felebarátjai szeretetének gazdag tőkéjét.

Mert az egylet jótékonyága be nem éri ezel, hogy gyámoltjainak életét physikailag meg-menti. Erkölcsei és szellemi kiképzésükről is gondoskodik. Gyámoltjait értelmes munkásokká, kertészekké és iparosokká képezi és tisztis

bevonja tanítási körébe az intézet, mely tanonczainak felszabadításáról és kellő elhelyezésükről is gondoskodik.

Hat évi tanfolyam után a növendék az iparostól kapott oklevéllel és az utolsó két évben végzett munkájához mért összeggel lép az intézetből a gyakorlati életbe. A menhely-egylet, mint tehetetlen, elhagyott csecsemőt veszi ápoló karjaiba s mint keresésképes, tízenyolcz éves iparost adja át a társadalomnak s bocsátja pályá-jára. Most már az életerejé teljében levő munkástól függ, hogy tudását áldásosan kamatoztassa.

Ezer okuk van szívesen és hálával emlékezni vissza az intézetben lefolyt évekre. Kévs magyar iparos fiának akad gyermekeiben oly sora, mint a menhely felkarolt árvaínak. Szegény szülő nem is nyújthat magzatjának ily élet-műdöt, gondos nevelést és szakszerű oktatást, mint a melyet ez az intézet ad növendékeinek.

Pompás helyisége, kiváló berendezése, a fedele alatt folyó élet vonzó képe érdemesek rá, hogy a fővárosból egy-két órára kiránduljunk hozzá-jok s megismerjük őket. Akár a magyar állam-paspályán, akár lóvonaton csakhamar czélunk-hoz érünk. Minketönek az állomásához egy-

Egészséges, egyszerű, egy takarékos munkás szerény igényeivel mért ételeket kap a gyermek s ez az élelmezés uralkodó főelve. Hetenként ötször kapnak a növendékek húst vagy húsneműt, levestel és főzelékkel; kétszer a leves mellé tésztát. Vasárnap és ünnepnapon sült vagy sütemény tetézi a rendes kosztot. Reggelijök tej kenyérral; délelőtt és uzsonnára is mindenkinek kijut egy darab kenyér. Hogy a statisztika igényeinek is megfeleljen, följegyeztem, hogy egy gyermekre napi átlagül tízennégy dekagramm hús és negyvenkét dekagramm kenyér esik. Hogy az intézet növendékei kellőleg vannak ellátva, azt a virgoncz gyermekek viritó jó színe bizonyítja. Mosó kékbén, könnyű szalmakalapokban futkároznak fel s alá az intézet kertjében. Télen sapkát és melegebb posztóöltönyt viselnek. Egyenruhájuk szerény, de tiszta, akár egy katonáé.

Kaszárnya-szerű hálótermeikben harmincz gyermek alszik elég kényelmesen megvetett vaságyakon. A ruhatárakban is minden növendéknek meg van a maga külön szekrénye. Mosdó-szobájuk fehér márványasztalokkal, forgó tengelyű márványmedencékkel, csapos vízvezetékű oszlopokkal ellátva, nagyon alkalmas a tisztaság

állandóságára. A szellőzés és vízvezeték cél-szerű berendezési az egész intézetben. Az udvar jobb oldalán épült fűtőházából külön gőzgép állandóan friss vízzel látja el nemcsak az intézet egyes lakórészeit, de alagsóvezetéseken át délkeletre elterülő kertjének medenczeit, üveg-és melegházaikat is.

Külön pavilonokat alkotnak a kertésziskola tanterme, a természetrajzi és fizikai múzeum, kissé távolabb az iparisműhelyek, *Rothberg* főkertész laka, hatvan kertészönvendék nappali és hálóterme, *Tóth Károly* igazgatónak és *Sandula Imre* lelkésznek a telep kellő közepén emelkedő lakásai mellett. Az intézet kertje, gazdasági helyiségei, szőlője, erdeje, szántóföldjei és rétjei 134 katasztrális holdat foglalnak el, melyet *Károlyi Sándor* gróf engedett át örök használatra ingyen, a menhely céljaira. Az emberbaráti szeretet bőkezűsége és körültekintő figyelmese nemcsak el, hogy az intézet keblére ölelt árváknak kárpótolja azt, a mit a sors mostohasága tőlük megtagadott: a szülői szeretet melegét és nevelésének gondosságát.

Az életnek megemelt s a haza munkás polgárai felnevelt ezrek minden ékesszólásánál szébb dicsérik az első gyermekmenhelyt egyetlenné kitűzött célját és negyedszázados tevékenységének derekasan betöltött feladatát.

Dr. O. MÁTRAY ERNŐ.

KÁLDY GYULA ZENEELŐADÁSA AZ AKADÉMIÁBAN.

Káldy Gyula, a régi magyar zenének e buzgó kutatója és ismertetője, ismét egy nagyon élvezetes délelőtti szertelt a magyar zene és a művészetek minden barátjának. A «magyarországi néprajzi társaság» felolvasó-ülésén ismertette s egyszerűsége mutatta be zenei előadásban a XVIII. századnak s e század elejének néhány becses és érdekes zenei termékét, kivétel nélkül a hadi élet köréből. A magyar harcai élet e termékeit részint a török-magyar (1716—1789), részint a porosz elleni hét éves, részint az osztrák-francia háborúk szülték s ez utóbbiak keretéből főként a magyar insurrectio (1796—1809). S bár nem oly becsesek és meglepően érdekesek, mint a Thököly és Rákóczy korabeli kurucz énekek, melyeknek hatását a hozzájuk fűződött nagy történelmi emlékek is emelték, de élvezetesek, jellemzők, történelmi becses bírók ezek is; s habár egy kevésbé hősi kor termékei, de a régi magyar vígjáték büszke hangja szól ezekből is. S érdekesek azon tanulságuknál fogva is, hogy dalszövegek és dallamok hogyan módosulnak, alakulnak át a közönség ajkán s maradván fenn ivadékról-ivadékrá. A 2. sz. «Huszár-nóta» eredetijét Amadé írta, «A szép fényes katonának arany gyöngy-élete» kezdettel s itt már mint a hét éves háború huszár-nótájával találkozunk vele, melyben:

Spléni, Hadik, Siskovits
Arról híresedtek,
Hogy a szakaszoknak véréből
Gátat rekesztettek.

A sárga csizmas Miska nótája, mely eredetben allegorikus alakú bujtatók politikai költemény volt, mint tréfás szerelmi népdal lejtött napjainkig, a nélkül, hogy ma már politikai vonatkozásait értenék:

Az inszurgens azt akarja
Ráde, ráde, ráde, rád!
Minden puska sonka volna
Ráde, ráde, ráde, rád!
Hát a névad éle meg?
Hát a foga ép-e még?
Ráde, ráde, ráde, ráde,
Rád viszorítja-e még?

Ennek az inszurgensnek gúnyoló nótának a négy utolsó sora a tréfás mondókák és gyermekdalok közé került.

A három szakaszából álló műsor első részét régi harcai dalok, riadó, katona-énekek s toborzók képezték. Ebben van Biharinak két szereménye (Hadik oberster nótája, Huszár-toborzó) s a Belgrad bevételét ünneplő győzelmi dal (1788). Épen ez utolsó énekelte Komáromy Mariáska férfi-kar kísérettel, mondván:

«Már Belgrad a mi városunk,
Vig táncot benne járunk»

mikor a horvát képviselők megérkeztek, kik az akadémia palotáját tekintvén meg, a nagy terembe is benétek s véletlenül egy érdekes zenei előadás hallói lehettek. A közönség zajosan megéljenzte a vendégeket, kik helyet foglalván, néhány dal végig hallgattak.

A második szakasz kilenc száma mind a magyar insurrectio korából való. Itt van a sárga csizmas Miska nótája, a *Boka András* «száz emberes» és a *Bihari* «husz talléros» verbunkosa s a hatalmas, erőteljes, költőileg is szép «Hertelendi induló Ulmnál» (1805):

Hát fiaim ti vitéz nevetek
Rablánczezal váltjátok-e fel?
Ősz fejem is ma tehát veletek
Nyert koszorúját veszti-e el? stb.

Ezt a közönség zajos kívánságára megismertelték.

A harmadik szakaszt tréfás, gúnyos dalok képezték, szintén az insurrectio idejéből, melyek közül legismertebb a máig is dalolt:

«Mars, siess hazádba vissza kis seregem» — kezdetű, Napoleont gúnyoló dal, mely itt Magyarországól búszúztatja, de az ismertebb szöveg az orosz hadjárat utánról szól, mert «muzika klímáról» beszél «magyar» helyett, s jobban rá is illik a helyzetre.

A zene előadó eszközei voltak: fuvó, húros és vonó hangszerek, továbbá a magyar zeneiskola tanáraiból álló férfi-kar s két szóló énekes: Waleh Vilmos úr és Komáromy Mariska k. a. Ez utóbbit különösen kitüntette a közönség, a mit szép, erőteljes hangjáért, mely még az akadémia nagy termének akusztikájával is megbirkózott, s igazán művészi énekéért valóban is megérdemelt.

A nagy számú közönség soraiban láttunk néhány országgyűlési képviselőt is, köztük Thaly Kálmánt, a kurucz dalok érdemes gyűjtőjét, a ki, Horváth Ádám után, e fajtából a legnagyobb gyűjteményt adta, s a mely szerencsére, ki lévén adva, hozzá is férhető. Úgy látszik, Káldy e tanulmányához is felhasználta a derék Horváth Ádám kéziratot gyűjteményét s így az lassanként majd csak értékesítve lesz. A bemutatót a közönség úgy a magyarázó felolvasás, mint az egész zenei előadás végén élénken megéljenzte, a mit az meg is érdemelt. Ha lassanként zeneszerzőink és közönségünk kezdi megismerni a régi magyar zenének becses kincsait: abban Káldy-nak nagy érdeme van.

J. TAMÁS.

AZ AQUINCUMI MÚZEUM.

A közönség, mely olykor-olykor Ó-Budára kirándul, hogy az ott eszközölt ásások előhaladásáról tudomást vegyen, bizonyára kellemes meglepetést fog érezni, látva a romok által körülövezett téren azt a magasán kiemelkedő épületet, mely alakjával már messziről elárulja rendeltetését. A fővárosi hatóságunk közönséget, hogy az ásásokból előkerült leletek ezen méltó hajlékot kaptak.

Az épület, melynek terveit Orezy Gyula fővárosi mérnök készítette, görög-római stílusú templomot állít élénk. Két részből áll: két korinthusi oszloppal díszített előcsarnokból s egy nagy teremből, a melynek díszítménye lehetőleg a pompejii házak falfestésének mintájára készült.

A leletek közt legbecsebbek a kölékek. Ezek feliratai úgyszólván egyetlen forrásunk, a melyből Aquincum történetére, belső szervezeteire vonatkozó ismereteinket merítjük. A mennyiben síremlékekről van szó, még az az érdekességük is megvan, hogy az elhunytak képmásaival találkozunk rajtuk, egyiken-másikon oly viseletben ábrázolva, a mely többé-kevésbé elűt a római viseletől. Még sok más figyelemreméltó is nyujtanak ezen kölékek, úgy, hogy a nagy közönségre nézve sem lehetnek teljesen érdektelenek.

Azt a figyelmet, melyet ezen kövek megérdemelnek, az alkalommal elhelyezésükben is tapasztalhatjuk. A bejárat fölött beépített kőlap hirdeti, hogy *P. Cornelius Corinthus* annak emlékére, hogy augusztalissá, azaz a császári ház papjává megválasztott, egy templomot a legdíszesebben restauráltatott. A többi beépített

lap sirkő. A fal aljában fekete lábazaton elhelyezett tíz oltárkő mindegyikét Alsó-Pannónia helytartói állították fel különböző istenségek tiszteletére. Három oltárkő *C. Julius Carinus* helytartónak egész pályafutását megörökíti.

A teremben ugyancsak föliratos és domborműves kölékek foglalják el a két hosszanti oldalt. Sirkövek, kőkoporsók előlapjai és oltárkövek. Egyéb leletek dolgában az ásások kezdetől fogva szegények voltak. Úgy kell lenni, hogy Aquincum lakói lassanként hagyták el városukat, úgy hogy még elég idejük volt, hogy holmijukat magukkal vigyék. Csak azt, a mi reakjuk nézve nem birt értékkel, a háztartáshoz tartozó tárgyak töredékeit, vagy a mi figyelemeket elkerülte, továbbá a szoba-díszítmény maradványait hagyták fenn. Érdekesek ez utóbbiak, mert azt a képet, melyet a romok szemlélete alapján a római építkezésről magunknak alkothatunk, kiegészítik. Ott látjuk egyes fakerekekbe foglalva a padozat burkolására szolgáló téglamozsák több változatát, a sokféle stucco-párkát s a falfestmény-töredékek hosszú sorát.

Az apró tárgyak, érme, a terem közepén álló szekrényekben találtak illő elhelyezést. A kisebb faragott emlékek, mésecsek, bélyeges téglák és sulyok két szekrényt töltönek meg; mindezek oly tárgyak, hogy látásuk rendeltetésükre kellőleg felvilágosít. Nem egy barbár kor títokzatos emlékei ezek, hanem egy fejlett civilizációé, melynek követelményei körülbelül ugyanazok voltak, mint a minők a mai kornak vannak.

Az aquincumi múzeumhoz hasonló helyi gyűjtemények a külföldön is vannak. Sajnos azonban, hogy már most szűknek bizonyult. Hogy a fővárosi hatóság ezen bajon segíteni fog, nem lehet kétség, ismerve áldozatkészségét és érzékét a tudomány s mindaz iránt, a mit a haladás a szellemi téren is megkíván.

VIRÁGTELEPEK ERFURTBAN.

Kevés város van jelenleg a földön, hol a virág-és magkereskedést oly nagy mértékben üznék, mint Erfurt türingiai városban. Ennek a városnak határától 150 hektár terület virágok borítanak, mintegy 100.000 négyzetméter területet foglalnak el az üvegházak s legalább 4000 munkás állandóan a kertészetben talál alkalmazást és évenként legalább 600.000 virág-és mag-árjegyzéket küldenek Erfurtból a földgömb minden részébe.

Kétségtelen, hogy Erfurtnak kitűnő földje és éghajlata van a virágtenyésztésre; ez azonban nem az egyedüli oka a kertészet nagyszerű felvirágzásának, mivel ily föld és éghajlat bizonyos több száz más városnál is található. Nagyobb ok az, hogy a nép már századok óta foglalkozik itt a kertészettel s egész nemzedékek tapasztalatát és hajlamát öröklötték a jelen kor. Már a középkorban híresek voltak itt a barátok, mint gyümölcstermesztők. A XVI. századtól kezdve már zöldséget és más kereskedelmi növényeket is termesztettek s a jelen században egész sereg vállalkozó akadt, kik nagy tökélet és sok üzleti ügyességet fordítanak a virágkereskedésre.

A legkiválóbb ezek közt a Schmidt-család, melyet közönségesen Blumenschildnek is neveznek. Ennek a cégnek megalapítója volt az első, ki már évtizedekkel ezelőtt külön megbízottakat küldött idegen világrészekbe, különösen Afrikába, hogy az őserdőkben új virágokat és füveket szerezzenek, sőt egyes helyeken, mint a szép növényeiről híres Fokföldön, külön tenyésztő telepet létesítést s tart fenn nagy költséggel. A cég központi raktára a város belsőjében külön háznégyszöveget foglal el, melynek változatos és sokoldalú részei valóságos tanulmányt érdemelnek. Külön épületében vannak a Makart-bokréták készítésére szükséges szartító és festő műhelyek, a mesterséges virággyárak, üvegházak. A telepnak nagyból része azonban természetesen a szabadban van, hol Schmidt épületei egész kis falut alkotnak s köztök van egy 60 méter hosszú s 7 méter magas üvegház, valószínűleg a legnagyobb kertészeti épület a világon, hol állandóan mintegy 13.000 darab tropikus növény van, a pálmáktól kezdve az apró virágokig. Külön óriási épület van

3000 kamelia s egy más 10.000 primula s kétszer annyi cyclamen számára. Mintegy 15.000 nárécs s legalább ugyanannyi tulipán és jáczint s megszámlálhatatlan sok rózsza tenyészik a szabadban.

A Schmidt-cég forgalmának nagyságáról fogalmat nyerhetünk, hogy csak tavasszal mintegy 25.000 ibolya, 150.000 gyöngyvirágot és 5000 myrtus fát küldenek szét, hogy 80 holdat borít el az immortellák és violák, 5 holdat a rózsák ültetvénye s az állványokon 120.000 leucocya cserép látható. Ezen a telepen egész éven át nagyon sok és mindig sürgős munka van s télen is sokat foglalkoznak munkáival.

Önként érhető, hogy nem egyedül e cég foglalkozik Erfurtban a virágkereskedéssel. Sőt vannak egyes, bár kisebb telepek, melyeknek saját különlegességeik vannak. Heinemann clematis és fukszia, Haage pálmák, liliumfélék, Chresten fozelék, különösen káposzták és saláták tenyésztésében kitűnő. Legérdekesebb még a Benary üzlete, mely kizárólag magokat termeszt. Több száz holdra terjedő virágtelepeiről egyetlen szál virágot sem adnak el, mindent megérteltetnek s óriási raktárában egész sereg láda és szekrény van különböző virágmagokkal, melyek közül némelyik igen értékes. Így a csikós begonia magjából száz szem ára egy márka; egy grammnyi 500 márka, azaz többet ér, mint ugyanily sulyu arany; ezért sajátosságosan Wert-hem-szekrényekben is tartják. Ugyanez a cég a világ különböző részeiben, így Algirban s Éjszak-Amerikában is tart magtermesztő állomásokat, mivel némely magok szállítása így is kevesebbe kerül, mert itt Erfurtban a termés nagy része kárba veszne.

Az angol és holland kertészek sokkal ügyesebbek az új virágfajok előállításában, mint az erfurtiak; de azért itt is ügyelnek arra s az egyes virágkereskedők büszkén hirdetnek minden egyes új árjegyzékben legalább egy pár általuk tenyésztett pompás új virágot. Van olyan árjegyzék, melyben 8000 virágfajt sorolnak fel s ezek közt van — hogy csak egy pár példát említsünk — mintegy 65 féle káposzta, 80 fajta bab, 94 fajta dinnye, stb.

Természetes, hogy a várost és környékét a tömörked virág nagyon kellemessé teszi, nem is említve azt, hogy órákon át járhatni a mezőkön illatozó virágok között. Némely parkok valóban csodaszép és botanikailag is nevezetesekek. Így az említett Benary magkereskedő kastélya körül egész sereg ritka fa és csodaszép virág van, nagyon izlées csoportosításban, pompás szöngyfüvel. Itt járva, önkéntelenül felsohajtottunk, a nagy Alföldre gondolva, hol Kecskemét és egy pár más oázis kivételével majdnem sivatag a vidék; hol a kertészetet, ezt a pompásan jövedelmező s kellemes foglalkozást, a legtöbb ember csak hírből ismeri.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Dr. Nagy Mór: Kolozsvári virágok. Kolozsvárt 1894. Ugyane szerzőtől pár évvel ezelőtt egy csinos kis kötet műfordítás jelent meg Lenau költeményeiből. A fordítások elárulták az irodalmilag művelt, tehetséges műkedvelőt, ki sok szeretettel, buzgósággal s nem hivatás nélkül szenteli szabad óráit az irodalomnak. Eredeti költeményeinek most megjelent gyűjteménye, melyben különben szintén találunk szép számmal műfordításokat, ugyanezt e benyomást teszi. Egy a költészetet igazán szerető s költőileg érző és gondolkodó lélek hozánk a gyűjteményből. Nagy Mór-nak alig van verse — és ez nem csekélység — melyben meg nem találunk azt az egészséges magot, melyből valódi költemény fakadhat. Szerzőnek éles szeme van, a tárgyaknak, helyzeteknek könnyen megtalálja a költői oldalát; de sajnos, már távolról sem olyan szeresés a kivételben, többnyire elkezd okoskodni, sokszor erőltetett, sokszor következtelen; versei többnyire eiseklyesednek, csattanós befejezést, midőn a költői gondolat az utolsó versszakból vagy sorokból, mint a villamszakra pattan ki, nála, mondanthi, egyáltalán nem találunk. Verselése oly gondos, hogy becsületére való nék akármelyik más költőnek, a mi már magában véve is dicséretet érdemel. A 14 éves kötet száz és néhány költeményt foglal magában, melyeket a szerző a következő három ciklusba sorozott: I. Szívm.

II. Városom. III. Szent könyvem. A két utolsó meg is felel címének, a II. ciklusban a szerző kolozsvári mondatok, történetkéket, helyi vonatkozásokat dolgoz fel, míg a III. ciklusban a szerző bibliai tárgyú költemények gyűjteménye. Az I. ciklus ezime leg-főbbben azt akarja kifejezni, hogy szívével tekinti az életet és világot, mert itt a legkülönbözőbb tárgyú költemények foglalnak helyet egymás mellett. A csinos kiállítású kötet a szerző sajátja, ára 2 korona. Mutatványul álljon itt a gyűjteményből a következő eredeti és fordított költemény:

Brétfő.*

Hozzám a lomha Nádason
Vasárnap szívesen oson
Szerény kertművelő sereg,
Kosárral asszony, férj, gyerek.
Nem tartja szar, nem tartja por,
S mozdony, mely könnyen eltöpor.

Milyen cseresznye, mily barack,
Mely ide hív és itt maraszt!
Mely édes körte és mi jó
Szekéredényi friss dió!
Mindennek mennyi szép helye,
Ha engedné a löhere!

De így is szép hely ugy-e bár?
Paradicsomi szép határ!
Hosszu, kigyúzó utakon
Az ábránd mind belebbré von,
Mig egyszer csak a rózsák-kút
Úde vízehez visz az út.

Megnyílik itt a láthatár:
Szébbet aligha láthatál,
Tündököl képek vezetik
Apahidától Felelig,
Majd a havasra szemedet,
A törpe Fellegvár felett.

Hosszan nyulik a völgyben el
A könnyű kőd- vagy füst-lepel,
S boldog menyasszony fátylakképp'
Fődi a város kebelét,
Melyből a sziv harangszava,
Tompán bár, eddig fölhatá.

Édes reményvel száll az est;
Altatja a kíváncsi szűz,
De azallat minden körön
Megesillan ott lenn az öröm,
S míg téged a tetőn hagyott,
Ezer tűzhelyben fölragyog.

Oda lett.

Eichenborff után.

Ez már többé nem a régi fa,
Mely akkor itten álla,
Melynek virágos lombjaiba
Rejtözve figyeltem a tájra,

Nem a régi erdő, mely szeliden
Susogott le amonnan a gyéről,
Midőn tele dallal, éjfélen
Ügeték haza kedvesemről.

Nem a régi völgy ez emitt, hol
Az őz békén legelészett;
S melybe szemünk, oh, annyiszor,
Ejente merengve kinézett.

Áll még a fa, völgy, erdő! nem avult,
Ifjú a világ körülöttünk;
De fűrtől a köztől, hej, őszbe borult,
S oda lett szép régi szerelmünk.

Jövönk s az uralkodóház. Geologia mint politikai tényező. Irta Hoitsy Pál. Ezen ezim alatt jelent meg közelebb a Révai testvérek kiadásában egy könyv, melyben a szerző természettudományi és történelmi alapon azt igyekszik kimutatni, hogy valamely nemzet uralmának térbeli határait nem a véletlen szabja meg, hanem a geologiai viszonyok s hogy minden nemzet mintegy kényszerítve van rá, hogy birja azon egész földet, melynek vizei az ő főfolyamába ömlenek. Ezen törvény kényszerít bennünket is, hogy hatalmunkat ki kell terjesztenünk kelet felé, akár akarjuk, akár nem. De hogy előre mehessünk, s irányt adhasunk dél-keleti Európára egész fejlődésének, ahhoz szükséges, hogy kiváló tulajdonokkal birjunk. Ezek meg is volna, bár a legutóbbi évek alatt sok történt, a mi eltérte a nemzetet azon utról, mely célja felé viszi. Így nevezetesen megcsappant a nemzeti közérzés, a közhatalmak iránti tisztelet hanyatlott, a parlamenti élet beteges jelenségeket mutat. Ilyen

* A kolozsvári határban gyümölcsös-és szőlőskert.

állapotban pedig nagy dolgokra vállalkozni nem lehet. Szerző szerint ki kellene tehát fejteni a nemzetben levő egész erőt, a természettudományokat kellene elfogadni a tanítás alapja gyánánt, ápolni, fejleszteni kellene a nemzet royalis érzéseit, s megszüntetni mindent, a mi félreértésre adhatna okot a nemzet és korona közt, de egyszersmind «elismerést kellene szerezni Magyarországnak függetlenségének a hadseregben». A könyvből, mai számunkban közlünk egy szakaszt, melyben szerző a geologiai viszonyoknak az államalakulásokra való behatását érdekesen fejtegeti.

Regénymesék. Irta Thury Zoltán; megjelent az «Athenaeum olvasótára»-ban. Az első kötet a fiatal írótlól, ki a lapokban már régebben figyelmet keltett elbeszéléseivel. A kötetben hat elbeszélés van ezek közül: «A köszívű ember háza», «A tanár úr», «Márton», «Aczél és csipke», «Sybill» és «Elutazott», mindenikben bővebb részletezésre is alkalmas eselékény, mely szorongva fér bele a novella szűkebb keretébe — innen adta a szerző a «regénymesék» czímet kötetének. De a tárgy megvalósítása és kellő kezelése is hozzátartozik egy író értékéhez és érvényesülése titkához. Thury meg szeret megírni mindent, a mi irás közben eszébe jut, s a cselekvényt is engedni elgázni; ez pedig az elbeszélés kerekedségének árt, nehezíti a csattanós befejezést, elveszi helyét a kifejtésnek, az indokolásnak. De van elég írói tulajdona; lelemény a tárgyakkban, ötlet a fordulatokban; az élet megfigyelése, jellemzési képesség, s az előadásban könnyűség, nem ritkán elevenség. Szóval elég bő termésű novella-irodalmunkban is tisztességes hely illeti meg könyvét. Ára 50 krajczár.

Zuboly, Gyula és Társai. Shakespeare «Szent-ivánéji álmá»-nak mulattató alakjait nevezte el így kitűnő fordításában Arany János. Ezek után adta a nevetek legújabb könyve czíműl *Rákosi* Viktor, kinek jókedvű dolgozatai «Sipulus» név alatt jelennek meg a lapokban. Ez a kötet olyan Zuboly-és Gyula-féle emberekről szól, a kiknek cselekedete és élete mulatságos, s a kiket Rákosi Viktor ezuttal a falusi életből és ismerősei közül keresett ki. Ismert humorával és ironiájával szerepelteti őket, mondja el történetüket, melyekben mindig van leleményesség. Tizenkilenc jókedvű rajzzal nyujt mulattató szórakozást. Singer és Wolfner kiadása, ára 1 frt 50 krajczár.

Aquincum romjai. *Leírta dr. Kuzsinszky Bálint, Budapest, 1894.* Ezzel a czímmel immár második kiadásban egy kis füzet jelent meg, mely tömören, de körülmélyesen ismerteti fővárosunk egyik hajdankori nevezetességét, a már egészen fölástott s rendezett s külön muzeummal is ellátott Aquincumot. Az érdekes füzetet alaprajzok és szöveg közé nyomott képek élénkítik. A füzet, mint minden ottani dologról alapos tájékozást nyújtó kalauz, különösen ajánlható az aquincumi romok látogatóinak.

Folyóiratok. A *Közgazdasági és közigazgatási Szemle* májusi füzetében egész terjedelmében közli szerkesztőjének, Jekelfalussy Józsefnek, akadémiai székfoglalóját «Értelmisségünk és a magyarság» ezim alatt, mely a legutóbbi népszámlálás művelődési adatai után mond el tanulságokat. Miklós Odón folytatja dolgozatát «A gabona elevatorok»-ról; dr. Ráth Zoltán «Gazdasági haladásunk és a munkásosztály» ezimű fejtegetését fejezi be; dr. Kohn Dávid a jegybank kérdéséről szól; stb. — A *Magyar Paeagogia* (szerkeszti Csengeri János) első közleménye Klamarik János negyven éves szolgálati érdemeit méltatja, több szakcikket közöl ezúttal Peres Sándortól, Kováts S. Jánostól, Waldapfel Jánostól, stb. — *Századok*, a történelmi társulat májusi füzetében Fraknói Vilmostól «Nyomozások egy középkori magyar tudós életviszontagságainak földérisére» ezimű ezikk olvasható, melyben a Zsigmond király alatt élt s több okmányban Benedek mester név alatt előforduló tudósról kimutatja, hogy Makrai Benedek, a kánóni és római jog tudora volt, kit Zsigmond Párisba követésébe is küldött. A füzet több történetbúvárunktól is tartalmaz közleményeket. — Az *Egyetemes Philologiai közöny* új füzetében Hegedűs István, Binder Jenő, Lázár Béla, Angyal Dávid, Brassai Sámuel írtak szakcikkeket. — Az *Erdélyi muzeum* új füzetében dr. Moldován Gergely néprajzi tanulmány tekd meg, fölvetve a kérdést: székelek-e a móczok? A választ a dolgozat későbbi része adja meg. Ezután Békésy Károly és Lindner Gusztáv közleményei következnek.

Új zeneművek Dankó Pista «Legújabb nótái» ezimű vállaltól ismét 4 füzet jelent meg *Valentin*

Károly fia zeneműkereskedésében Pécsen. Mindenik füzet két-két oldalt tartalmaz, s egy-egy füzet ára 60 kr.

KÖZTÉTELEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tudományos akadémia május 21-iki ülésén, melyen dr. Vécsey Tamás elnök, Acsády Ignác érdekes részletet olvasott föl „Régi magyar birtokviszonyok” című tanulmányából. Ezúttal 1494—95-iki adatok után a leggazdagabb birtokosokról emlékezett meg.

A leggazdagabb főúr Szapolyai János nádor volt, kit Mátyás király egyszerű hajdukapitányból emelt a legmagasabb állásba. Az 1494—95. évi adóösszeírásokban szereplő 42 megye közül 25 megyében voltak jószágai, úgy, hogy az ország összes földbirtokának 8 százaléka övé volt. Korvin János hercegnek, Mátyás fiának, félannyi földbirtoka sem volt. Korvin után Geréb Péter és Ujlaky Lőrinc herceg következtek, mint roppant vagyonos földesurak. Nagy vagyonra volt Kinizsi Pálnak, a Kanizsay, Bánffy, Hampó és Drágffy családoknak. Ötven évvel később azonban mind e fényes nemzetségek, alig egynek kivételével, eltűntek a magyar nagybirtokos főurak sorából.

A Petőfi-társaság máj. 20-án utolsó ülését tartotta a nyári szünetek előtt.

Komócsy József alelnök megemlékezett a társaság alapító-tagjának, Vay Miklós bárónak haláláról. A társaság elhatározta, hogy a családhoz részvétiratot intéz. Endrődy Sándor előadta Szalay Fruzina vendégnök egycsinos költeményét. Szabóné-Nogáll Janka rendes tag olvasta föl ezután a „Tanács” című kedves rajzát; Szász Gerő pedig elszavalta egy pár tetszéssel fogadott költeményét. Rákosi Viktor Sebők Zsigmond székfoglalóját, a „Margit nagynénje” című elbeszélést mutatta be, mely folytonos derűségben tartotta a közönséget. Végül Ábrányi Emil Luby Sándor vendég két versét olvasta fel, melyeket megtapsoltak.

A magyar vörös-kereszt-egylet közgyűlése május 19-ikén ment végbe gr. Csékonics Endre és gr. Zichy Nándorné elnöklése alatt. A vidéki választmányok és főegyletek, valamint a horvát-országi egyletek küldöttséggel képviselték magukat.

Lintner Imre igazgató olvasta föl az évi jelentést, melynek főbb adatai ezek: Háború esetén az egyesületnek lesz nyolcz tartalék-kórháza 2000 ágygyal. Betegnyugvó állomást 25 helyen állítottak fel 3102 ágygyal; üdülő állomást 25 helyen, 227 ágygyal és üdülőházat 4 helyen, 494 ágygyal. A honvédelmi miniszter ezekhez az egészségügyi intézetekhez 435 ápolót és 422 sebesült-vívót rendelt ki a népfelkelők közül. Ezenkívül kisértő kórházakat is rendeznek be, különösen a váltólázbán szenvedő betegek számára. Az egyesület vagyonra, beleszámítva a nyugdíj alapokat is 786,734 forint. A főegyleteknél és választmányoknál 252,722 frt, a horvát-szlavon-egyesületeknél 56,051 frt. Összesen 7,087,951 frt. A vagyon a múlt évben 92,115 frttal szaporodott. A közgyűlés elhatározta, hogy a főegyletek 1894-ben a tagsági díjak felét szállítják be a központhoz.

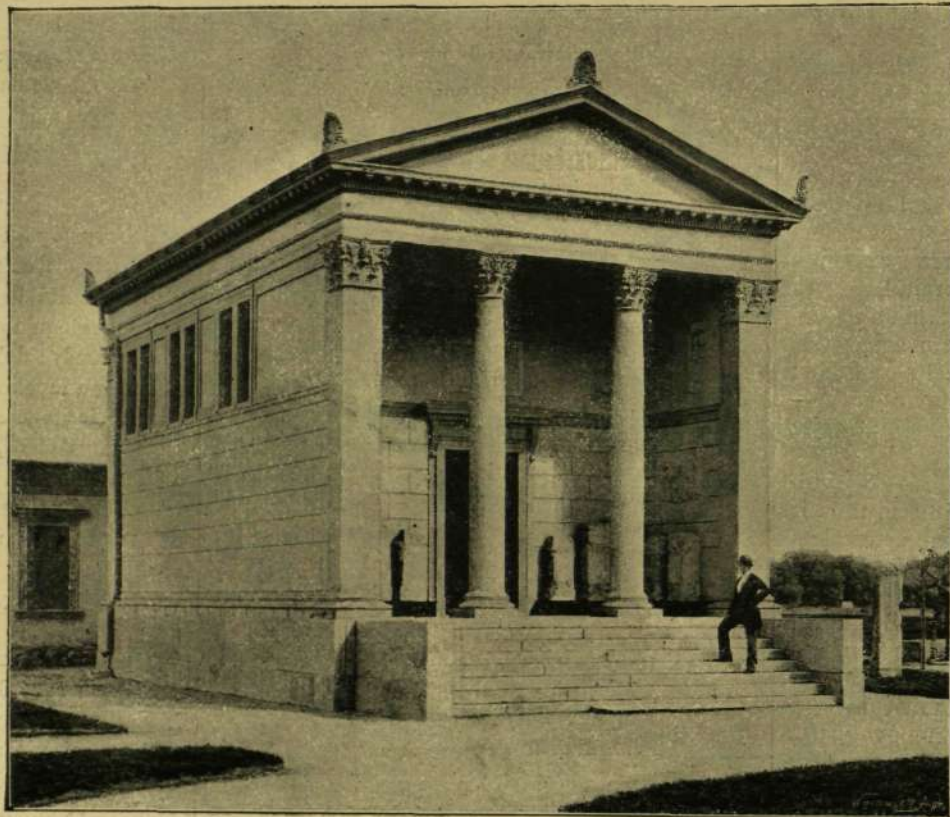
Az izraelita kézmű és földmives egyesület május 20-án ülte meg fennállása félszázados jubileumát. A jubiláris közgyűlést a Damjanich-utcában épen akkor megnyitott inas-menedékházban tartották. Ott volt Lukács Béla miniszter, Reiszig, Berzevichy államtitkár, Ráth Károly főpolgármester, Márkus József alpolgármester, stb.

Dr. Neumann Ármán képviselő és egyesületi elnök mondta a megnyitó-beszédet és üdvözölte a vendégeket. Lukács Béla miniszter köszönetet mondott az egyesület buzgó működéséért, mely hozzájárult ahhoz, hogy az osztály és felekezeti különbségek eltűnjének s egyedül polgári munkája és hazafisága után ítéljék meg az embert. Liphay miniszteri tanácsos a földmívelési miniszter rokonszenvét és üdvözletét tolmácsolta. Ráth Károly főpolgármester a főváros üdvözletét adta át a jubiláló egyesületnek.

Köhner Zsigmond, a pesti izz. hitközség nevében mondott meleg hangú üdvözlőt Neumann Ármánnak, a kinek elnöksége alatt az egyesület ilyen fölvirágzást ért meg s ma már saját menedékházat nyithatja meg. Köhn Sámuel főrabbi lelkes beszéd után megáldotta a házat. Ezután az egyesületsegélyével kitanult mesterek adták át üdvözlő feliratukat egy 1000 koronás alapítvány kisérletében, majd a siketnéma iparosinasok egyike mondott néhány szönyi üdvözlőt s aztán 20 kézműves-növendéknek adták át felszabadítási okiratait s Kemény Dávid egyleti titkár osztotta ki a jutalomdíjakat a növendékek között. Végül a vendégek az egyesületi iparos tanulók munkáiból rendezett kiállítást nézték meg az emeleti helyiségekben.

MI UJSÁG?

A belga királyné és a magyarok. Antwerpenben a nemzetközi világkiállításon egy kis magyar osztály is van. Pár nappal ezelőtt, mikor a kiállítás védnöke, Henrietta belga királyné is megtekintette a kiállítást, a magyar osztályban Agoston József, az országos mintapince igazgatója, József nádor leányát magyarul üdvözölte. A királyné melyen meg volt hatva, szemébe könyök jöttek s tört magyarsággal bár, azt mondta, hogy jól esik ezt a nyelvet

AZ AQUINUMI MÚZEUM.

Weinwurm Antal fényképe.

hallani, mely az ő anyanyelve is. A királynének egy pompás orchidea-bokrétát nyújtottak át.

A budapesti új hidak. Az Esküternél és a fővámház előtt építendő hidakra kihirdetett pályázat fölött e hó 23-án döntött a bíráló bizottság, melynek tagjai közt külföldi szakemberek is voltak. A pályázat eredménye nemcsak sokaság tekintetében öröndetes, hanem minőségére nézve is.

A pályázatot a kereskedelmi miniszter írta ki, oly alapon, hogy a pályázni kívánók akár az esküteri, akár a fővámház-téri hidra külön-külön vagy mindkettőre is pályázhattak, még pedig akár egy, akár három nyílású hidtervekkel. Oly tervek, melyek az esküteri hidat egy nyílással tervezik s a fővámteri hidat együtt az előirányzott összeget túl nem lépi, külön 10,000 korona díjazásban részesülnek. Mindkét hidra együtt tíz millió korona van előirányozva. A pályázat lejárati határidejére a világ minden részéből érkeztek tervek s a bíráló bizottság tagjainak nagy munkát adott e tervek és számítások átvizsgálása.

Az első díj 30,000 korona volt. Ezt 16 szavazattal 7 ellenében a Magyarországnak nem volt, hanem lesz” jellegű 11. számú pályaműnek ítélték oda, mely egy nyílású függő hid körülbelül 9 millió koronára fog kerülni. Tervezője a stuttgart-észlingeni gépgyár. A második 20,000 koronás díjat az 50. számú, „Duna” jellegű ellátott terv nyerte meg, melynek költsége körülbelül 5 millió koronára rughat; tervezője: Feketeházy János volt magyar államvasuti mérnök, több dunai hid tervezője. Ez

három nyílású hid és a vámpalota elé van szánya. A harmadik, 10,000 koronás díjat az 55. számú, „Jó szerencsét” jellegű ellátott terv nyerte. Ez is 3 nyílású hid; tervezői: az osztrák-magyar államvasutak magyarországi bányáinak igazgatósága, Greger sen és fia, valamint Schmal Henrik, együtt. A jury elhatározta azonkívül, hogy még 4—6 terv meg fog vétetni. Külön díjban részesült a 36. számú, egy nyílású, érdekes szerkezetű hid és a 72. és 51. számú terv. Lukács miniszter végül kijelentette, hogy a díjak odaítélése meg egyáltalában nem egyértelmű azzal, hogy ezen tervek kivételre elfogadtatnak, miután a kormány fenntartotta magának a jogot, hogy a két hid szerkezetére nézve a kivétel alkalmazásával maga fog határozni. A tervek most már megtekinthetők a keleti pályaudvar érkezési oldalának nagy termében.

Kossuth Ferenc, mihelyt magánügyeit rendezte, valószínűleg már a nyár végén, állandó telepedésre Budapestre jön. Nem lesz sem bankigazgató, sem szerkesztő, hanem megmarad mérnöki szak-tudománya mellett. Elfogadta a Tarnóczy-féle budapesti gépgyár elnöki és műszaki tanácsosi állását s hír szerint 15,000 forint évi javadalmazás mellett már meg is kötötte tiz évre a szerződést. Az elnöki és műszaki tanácsosi tisztelet Kossuth Ferenc még ez év vége előtt át fogja venni.

«A magyarok bejövete-lét,» Feszty Árpád nagy hatású óriási körképét naponkiut sokan nézik nemcsak a nagy közönség, hanem a legelőkelőbb körökből is. A nálunk járt horvát országgyűlési képviselőket szintén elkalauzolták a cyclokrámába, mely még azokat is meglepte művészi hatásával, kiknek elég alkalmuk volt hasonló kiállítású körképeket látni a külföldön. Ily művészi hatást egy sem képes nyújtani. A körkép máris egyik legnépszerűbb nevezetessége Budapestnek.

Az új műcsarnok épülete. Gr. Csáky Albin közoktatásügyi miniszter benyújtotta a képviselőházban a törvényjavaslatot a képzőművészeti czélokra emelendő kiállítási csarnokról. A városligetben, az Andrássy-út torkolatához közel, a Nagy-János-utca felé fog épülni, a milleniumi kiállításra készül el, s kiállításon a képzőművészeti műtárgyak csarnoka lesz, aztán pedig az országos képzőművészeti társaság rendelkezésére bocsátják. A törvényjavaslat indokolása felhozta, hogy a jelenlegi műcsarnok szűk volta se a művészek, se a közönség igényeit többé ki nem elégíti. Az új műcsarnok a főváros által átengedett 4000 négyszögmeternyi területen épül, költségei 300,000 frtra vannak számítva. Ez összeget a közoktatásügyi-miniszter kezelése alatt álló alapokból veszik kölcsön, ötödfél százalékos kamat és megfelelő tőketörlesztés mellett harmincz év alatt fizetik vissza.

A műegyetem rektora. A műegyetem rektor-választása alkalmával dr. König Gyula tanárt újra rektornak választották, de nem fogadták el az újabb megválasztást. Az újabb választásnál a műegyetem jövő évi rektorát dr. Entz Gézárt választotta meg a tanács, dekanokul pedig a mérnöki építészeti szakosztályban dr. Illosvay Lajost, a gépészmérnökben Asbóth Emilt, a vegyészeti pedig Klein Gyula tanárt.

Kossuth szobrára május 23-ikáig 100,464 frt gyűlt össze az első hazai takarékpénztárnál. De számos nagyobb gyűjtés összegét még be nem küldték a takarékpénztárnak, sok hatóság, testület, magányos még csak ezután fog adakozni.

Ybl Miklós szobra. A jeles mítépítés emlékének megörökítésére a magyar mérnök-és építész-egylet által hirdetett pályázatra hét szobor-tervezet érkezett, a mi nem sok, de a szobrászok egy része a pé-

lyázati feltételekkel nem volt megelégedve, s elhatározták, hogy nem pályáznak.

Kallós Ede tervezete szerint Yblegszerű arkitektúrjú talapzatot ül; felöltöje a székre van vetve. Kezében tervet tart, a melynek a nézésébe merül. A talapzat alján a lipótvárosi bazilika félbenmaradt terve van, gyászfátyollal leborítva. Vasadi Ferenc szobrásztanár szintén ülő alakot tervez. A talapzat alján reliefek vannak. Mayer Ede magas talapzatra állította Yblt, a kibe alulról egy genusz koszorút nyújt fel. Kiss György egyszerű talapzatot állva ábrázolta Yblt. Tóth István és Szirmai Antal álló alakot terveznek, míg Andreyka Móríc az bazilikát vévén háttérül, ülő és álló alakot is csinált. A szobor, melynek költségeire 24 ezer forint áll rendelkezésre, a budai várbaráz elő jön.

Baross szülőháza. Trencsénmegye hazafias közönsége emléktáblát állít Pruzsinán Baross Gábor szülőházára, s Loránfi Antal szobrásznál rendelte meg. A táblán a néhai miniszter fél domború arcképe látható, cserfalommal övezve; alul géniusz simul az ércfalaphoz s arra a miniszternek következő szavait véssék: «Lángoló hazaszeretet van akarral párosulva, csodákat mível.» Az emléktábla a

Köllő Miklós tervvázlata.

Tóth István tervvázlata.

A KOLOZSVÁRI MÁTYÁS-SZOBOR PÁLYAMŰVEI.

Sovánka István tervvázlata.

műcsarnokban van kiállítva s a tavaszi tárlat látogatói május 31-éig azt is megtekinthetik.

Tavaszi ünnep. A «Nemzeti nőegyesület,» mely özv. Pázmándy Dénesné elnöklése alatt csak az imént alakult meg fővárosi hölgyek részvételével, azzal kezdi meg működését, hogy Kossuth Lajos szülőházát magához váltja. A költségekre az egyesület június 10-ikén «tavaszi ünnepet» rendez a városligetben. Lesz bazár, hangverseny, velozcipőverseny és laezkonyha a hatyú-szigeten, végül táncmulatság.

Jégünnep a dobsinai jégbarlangban. A budapesti korecsyázó-egylet műkorecsyázói júli. végén nagy jégünnepélyt rendeznek a dobsinai jégbarlangban. A barlang mesterségesen fagyasztott terület most mintegy 560 négyszögöl kiterjedésű és az élel-keményeségű jegével pompás korecsyázó-pályát fog szolgálni. A kirándulók Poprád felől fognak turistakocsikon a barlangba menni, a mely pazarul lesz villamos lámpákkal kivilágítva.

A virág-körköl összes bevétele 13,136 frt volt, a tisztá jövedelem pedig 9654 frt; ebből száz frt az egyetemi kórháznak jut, a fennmaradt 9554 frt tiz százaléka pedig (955 frt) a hírlapírók nyugdíjintézetének, ugyanannyi a jövőben rendezendő virág-körköl költségei alapjára; a főváros által kezelt jótékony intézeteknek és a «főher kereszt» egyesületnek egyenkint 3822 frt.

A magyar kir. államvasutak igazgatóságától vett értesítés szerint a budapest-czepléki vonalon menetrendszerűleg f. é. június 1-től kezdve ünnep-és vasárnapokon bevezetendő 717. és 718. számú személyvonatok már f. évi május hó 20-tól kezdve forgalomba helyeztetek. — A 718. sz. vonat Budapest ny. p. udvarról 12-óra 20 perczor délután indul és Czeplédre 2 óra 42 perczor délután érkezik; a 717 sz. vonat pedig Czeplédről 7 óra 10 perczor este indul és Budapest ny. p. udvarra 8 óra 40 perczor este érkezik.

Touristáknak! Hozzánk érkezett, teljes hitelt érdemlő, tudósítások szerint, a Kwizda-féle közvény-folyadék tapasztalt turisták és sportemberek részéről, fázásból menekett előtt és után, jelentékeny sikerrel alkalmazták. A Kwizda-féle közvény-folyadék, e tudósítások szerint, azon tulajdonsággal bír, hogy az emberi test izmainak ellenálló-képességét és kitartását kölcsönöz; úgy hogy a legnagyobb megerőltetések is könnyű szerrel leküzdhetők. Más részről pedig e szer a petyhűt izmoknak a legteljesebb élénkséget visszahozza, s minden, fáradtság vagy túlerőltetésből származó fájdalmat megszüntet. Gyaloglók és sportemberek számára ezen, szakemberek részéről származó figyelemzetés bizonyára értékes lehet.

a külföld tudósival, kikkel utazása alatt ismerkedett meg, folytonosan ápolta, sőt az angol és amerikai folyóiratokat gyakran fölkereste nevelésügyi közleményeivel. Itthon is buzgó munkatárs volt a napi- s időszakos lapoknak. Halála hírére gr. Csáky közoktatásügyi miniszter részvétlétáviratot intézett hátrahagyott családjához.

Fröhlich Róbert, a tud. akadémia tagja és főkönyvtárnoka, meghalt e hó 23-ikán Budapesten. Az elhunyt hosszú ideig volt az evangélikus főgymnázium tanára és tanítványai szeretettel viseltettek iránta humánus bánásmódjáért. Két évvel ezelőtt választotta meg tagjának az akadémia, a múlt évben pedig a gróf Teleki nemzeti alapító ága az akadémia főkönyvtárnokává nevezte ki Hunfalvy Pál helyére. Fröhlich a római régészet terén szerzett kiváló érdemeket, és az egyetemen is ennek a tudományok volt magántanára. Erdeméért az akadémian kívül az Instituto Romano levelező tagjának, az országos régészeti és embertani társulatnak, a budapesti filológiai társaság pedig választmányi tagjának választotta. Halálát családja több tagján kívül öccse, dr. Fröhlich Lázló egyetemi tanár és akadémiai tag siratja.

Schwartz Mária Zsófia, jeles svéd regényíró, kinek több regényét és elbeszélését magyar nyelvre

HALÁLOZÁSOK.

FELMÉRÉI LAJOS, a kolozsvári egyetem pedagógiai tanára, tudományos író, elhunyt e hó 22-ikén, 54 éves korában, Kolozsvárt. Halála váratlanul következett be, pár napi betegség után, melyet vérmérgezés okozott. A hazai neveléstudományra érzékeny vesztés ez ő halála, mert nagy ismeret és példás munkásság veszett el benne. Legnevezetesebb művei «Az angol iskolázás története», melyet a magyar tud. akadémiára is jutalmalomban is kitüntetett; továbbá: «A nevelés tanak könyve», mely 1890-ben jelent meg s már is két kiadást ért, s mely amazzal együtt sokáig hasznos forrásmunkája lesz a fejlődő tanári nemzedéknek. Lelkes tagja volt az erdélyi magyar köznevelésügyi egyesületnek is, s nagyra-becsült tanára a kolozsvári egyetemnek, mely csak néhány nappal ezelőtt rektornak választotta. — Székely-Udvarhelytől 1840-ben született, egyszerű iparos családból. Tanulmányait úgy végezte el, hogy nevelősködött; egy kis tőkével tudott feltenni s ezzel külföldre ment, folytatni tanulmányait. Németországban, Angliában, Skóciában hosszabb időt töltve, 1868-ban az elhunyt Erdélyi János helyére a sárospataki főiskola bölcsészeti tanszékére hívták meg, honnan 1872-ben a kolozsvári egyetemhez neveztek ki, hol ez intézet megnyitása óta a neveléstudomány rendes tanára volt, 1879 és 1890-ben a kormány megbízásából nagyobb tanulmányutat tett Francia- és Angolországban. Összekötteseit

is lefordították, 75 éves korában meghalt, Stockholmban. Két évtized előtt szívesen olvasták családai regényeit, melyek ügyes meséjökkel, jellemzősökökkel s az elbeszélő hang erejével hatottak. Mar-litt, a németek népszerű írója, az ő hatása alatt fejlődött. «A munka nemeseíti a férfit» című regényében a munkások jogait egyenjósítást és a munka tiszteletét és becsületét érdeklében száll síkra.

Elhunytak még a közelebbi napokban: STEINER ADÁM, Várpalota plébános, egyházi író és jeles hit-szónok, 56 éves. — PRÁMER ALAJOS prépost, czimzetes kanonok, köztisztviselő élt lelkipásztor, 73 éves korában, Sátoralja-Ujhegyen. — VIDT ENDE, a kö-szei evang. gyülekezet volt magyar lelkes, nyug-tanító, 84 éves, Kőszegen. — VERMES MIHÁLY, Bihar-megye egyik nagy földbirtokosa, Nagy-Szalontán, 60 éves korában. — KÁVÁSY BERTALAN, a zilahi járás főszolgabírája, 36 éves, Zilahon. — MÓROCCZ ANTAL, Zichy Pál gr. volt gazdatisztje, 56 éves, Székesszék-várott. — SALVI LAJOS, a régibb éveken oly híres Salvi Máthé énektanárnak öccse, 67 éves, Buda-pestben.

Rajkai KRÉMLEY PÁLME, sz. Binder Anna, kuriai bíró felesége, 71 éves, Budapesten. — SZIKLAY JEROMONÉ, sz. Grizinger Mária, Sziklay János ismert író édes anyja, 70 éves, Budapesten. — BERTALAN FERENCZ, sz. Angyal Irma, Klárné-Angyal Pálnak, a népszínház nyugalomba vonult tagjának és szim-fonőröknek nevelt leánya, Bokodon.

Szerkesztői mondanivalók.

Tükör előtt. A hang szilájsága a szenvedély erejének nem mindig alkalmas kifejezője.

Így évek, így álmok. Sem a tartalom, sem a kifejezések nem állnak arányban a szép formával s lendületes verseléssel.

A dal az én világom. Vallomás. Nagy költőktől szívesen veszi a közönség, ha daltérmet lelkük titkos műhelyébe egy-egy költeménnyel bepillantást engednek.

Atyám sirjánál. Gyenge kísérlet, a ki ilyen rimeket használ: atyám—elhagyattál, imádkozó—gondozásaitól, illehet—vérzett, atyám—sírodnál, stb., annak nem sok fogalma van a versírásról.

Berek árnyán. Balatoni partok. A dalhang mind a kettőben jól el van találva, de a poénje mindkettőnek olyan, mint a letört hegyű tű.

Nem közölhetők. Te vagy az. Szerelmem. Bánatomban.

Melyik napilapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legolcsóbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS“

a mely az új évvel immár 27-ik évfolyamába lépett. Az a magyar olvasó közönségé.

Az országgyűlési tárgyalásokról a legrészletesebb s e mellett tárgyalások hű tudósítást egyedül az „Egyetértés“ közli.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedés s gazdasági közönség nem szorul többé idegen nyelvi lapra, mert az „Egyetértés“ kereskedelmi s tözseli tudósításainak bőségével s alaposágával ma már nem versenyhez más lap. A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az „Egyetértés“ben, a mire szüksége van.

Változatosan szerkesztett tárczában annyi regényolvasmányt ad, mint egy lap sem. Kéthárom regényt közöl egyszerre úgy, hogy egy év alatt 30-40 kötetnyi regényt, részint eredetit, részint a külföldi legjelesebb terméket, jó magyarságu fordításban kapnak az „Egyetértés“ olvasói.

Az „Egyetértés“ 1894 január 1-én 27-ik évfolyamába lépett s így egyike a legrégibb napilapoknak.

Felelős szerkesztő: Csávolszky Lajos.

Az „Egyetértés“ előfizetési árai:

Table with 2 columns: Duration (Egy óra, Három óra, Félévre, Egész évre) and Price (1 frt 80 kr., 5, 10, 20).

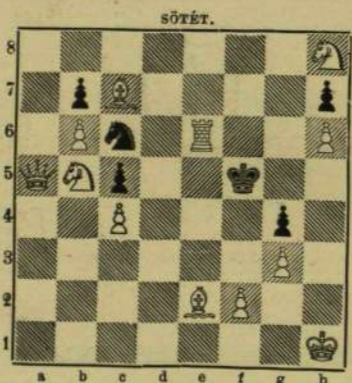
A szerkesztőség: Szerencsen-utca 35. szám. A kiadóhivatal: Dalszínház-utca 1. szám.

BUDAPESTEN.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen és bérmentve küld.

SAKKJÁTÉK.

1837. számú feladvány. Schwede C.-tól.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

KÉPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság“ 19-ik számában közölt képtalány megfejtése: Üdvözlöt.

Heti naptár, május-június hó.

Weekly calendar table with columns for Nap, Katholikus es protestáns, Görög-Orosz, Izraelita, and dates from 27. V. to 2. S. Anna-Mária.

Holdváltás. C. Holdtölte 27-én 9 óra 5 pk. este.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Nyers selyem Bastruhákra alkalmas kelméket öltönyönként 9 frt 50 kr-ért és jobb fajtájukat is — valamint fekete, fehér és színes selyemkelméket méterenként 45 krtól 11 frt 65 krig — sima, kockázott, csikozott, mintázott és damaszott stb. minőségben (mintegy 240 fajtában és 2000 különböző szín s árnyalatban) szállít: póstaber és vámentesen a privátmegrendelőkhöz lakására Henneberg G. (os. k. udv. szállító) selyemgyára Zürichben. Minták póstafordulóval küldetnek. Szíjzseba címz. levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó.

VELOUTINE. Legjobb és leghíresebb pipere hőgypor: a. Különleges Rizspor BISMUTAL VEGETIVE. CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Egyházigogtan kézikönyve.

Különös tekintettel a magyar állam egyházi viszonyaira.

Irta Dr. Konek Sándor.

Javitotta és a VII. kiadást sajtó alá rendezte Dr. Antal Gyula.

I. fele.

Az egész munka ára füzve 5 frt.

LIPIKI JÓDFÜRDŐ (SZLAVONIÁBAN). KITÜNTETVE: Budapest 1885. London 1892. Vasuti állomása Pakratz-Lipik (déli vasut) vagy Okucane (m. á. v.)

Egyetlen jódos alkalkikus hőforrás a kontinensen. Állandó hőfoka 64 C. Hegyek által védett égeli. A legnagyobb fényvel és pompával berendezett és szilárdan ellátott gyógyterem, valamint hasonló nagy fényűessel kiállított új étterem és kávéházi helyiségek és egy nagy új gyógyszálló. Vilamos világítás. Pompás és nagy fedett sétány, bazárhelyiségekkel. Porcellán, márvány és izasztó fürdők, új s terjedelmes fürdőmedencék. A fürdő a nyugat-európai nagy fürdőhelyek színvonalára lett emelve.

A lipiki alkalkikus jódos hévíz ivó és fürdőfürdőnek a legjobb sikerrel használják a test nyakkhártyájának mindennemű hurutos bántalmait (gyomor, bél-, géghurut stb.) mindennemű csúszos és kövényszerű bajoknál, mirigy és vérébajoknál, görvélkórknál, izzádmányoknál stb. Mint hivatalos fürdőorvos Dr. Marschalko Tamás működik.

Másoktól áru menetjegyek a déli vasuton 33% tourretour-jegyek, a m. á. vasuton zóna.

Jódvíz-szétküldés mindig frissen töltésben az igazgatóság által. Főaktár Magyarországon: Békessy L. és Mattoni és Wille ásványvízkereskedőnél Budapestben. Bármily fölvilágosítással készséggel szolgál a lipiki fürdőigazgatóság.

Kinek van seplője?

vagy bármi folt, vagy pattanás az arcon? Az teljes biztonsággal fordulhat annak eltüntetésére végett a világhírű Serail arckenőcsőhöz,

mely nemcsak eltávolít mindenféle bőrtisztálanságot, hanem az arcbőrt vakító fehérre, tisztává és üdévé teszi. — 1 tégely ára 70 kr. — Postán franko küldve 1 frt 5 kr. — Szappan hozzá 1 drb 30 kr.

Kapható Budapestben: Török József gyógyszerész urnál és minden magyarországi gyógyszerésztárban. Rozsnyay Mátyás gyógyszerész, Aradon.

A Richter-féle Tinct. Capivi comp. Horgony-Pain-Expeller. elnevezés alatt igen jó hírnévnek örvend. Ezen fájdalomcsillapító bedörzsölés valamennyi köszvény, csúsz és tagszaggyulladás szenvedő egyéneknek ez uton legyen ajánlás emlékeztető hozva. Ezen tinktura már 25 év óta, mint legmegbízhatóbb háziáru általánosan kedvelt és ennélfogva már további ajánlásra nem szorul.

Csekély ára, üvegenként 40 kr., 70 kr. vagy 1 f. 20 kr. vagyontalanoknak is lehetővé teszi, ezen kitűnő háziáruhoz beszerzését. Bevásárlás alkalmával a „Horgony“ védjegyre ügyelendő, nehogy utaztatott árjanak, mert csak a vörös Horgonyval ellátott üvegek valódiak. Ha a valódi Pain-Expeller helyben nem volna kapható, akkor forduljunk a gyártók gyógyszerésztárához: Richter gyógyszerészre „az arany országhoz“ Prágában vagy Török József gyógyszerészhez Budapestben.

Trencsén-Teplicz kénvasas fürdő. A kárpáti gyógygyógyhely Felső-Magyarországon, Teplicz-Trencsén-Teplicz vasuti állomástól 50 pernyi távolságban. Magyarországon és Ausztriában legelőrebb kénfürdője természetesen meleg forrásokkal 25-30° R. sz. sz. rhouma, bennulás, neuralgia, Ischaemia sat. ellen. Ózid és kénvasas. Tavaly 6871 fürdővendég látogatta. Májusban és szeptemberben naponta 3 frt szobáért, fürdőért és teljes ellátásért. Képes prospektusokat ingyen küld a gróf fürdőigazgatóság.

Krepler F. igazgató.

UNICUM szabadalmazott PERONOSPORA PERMETEZŐ. Az orsz. magyar kertészeti egyesület 1893-iki kiállításán a legelső díjjal, a nagy arany éremmel kitüntetve. Ara 14 frt 75 kr. Kapható egyedül csakis Mauthner Ödön magkereskedésében BUDAPESTEN. 5676 Főútlelet: Andrassy-út 23. szám. Fióküzlet: Koronahécz-ut. 18. Valódi knittfeldi kristály azurin kilónként 1 frt 45 kr.

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ- ÉS GÉPGYÁR-RÉSZV.-TÁRSULAT BUDAPEST.

Ajánlanak mindennemű vas-, aczél- és fémöntvényeket építkezési és gépészeti célokra vízvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló és öntöző-zsilipet, készülékeket a belvizek leeresztésére. — A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, órlóhengereket kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési cikkekkel. — Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. — Alagcsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapu-zsilipekhez, czölöpverő gépeket, anyagszállító kocnikat. — Álló vagy fekvő gázmotorok egy vagy két hengerrel és mindenemű zúzógépek.

5619 132. sz.

Szt.-Margitszigeti gyógyfürdőhely.

A szt.-margitszigeti 43-7° C. hévíz kitűnő eredménnyel használhatik mint fürdő vagy belsőleg, mint gyógyital és belsőlegzésre a következő kórelak ellen: köszvény, csúsz, zsibálás, idült kútegek, külsértek után fellépett izzádmányok, görvény és bujakor, máj-, gyomor-, bélbántalmak, idült székrekedés, hólyaghurut, női bántalmak, garat-, gége-, tüdőhurut, hűdéske, idegbántalmak. Meglehető sikerrel használhatik a massage, villamos fürdő, hidegvíz és Kneipp-féle gyógyfürdő. 135 hold sétakerti, posta, telefon, távírda, gyógyszerár és elismert jó konyha. — Rendelő fürdő-ozigányszoba. Hajkószokások felőrlőként. Menetérti jegy: hétköznap 20 kr., vasár- és ünneppnap 40 kr., gyermekjegy 10 kr. Fürdőidény tartalma: május 1-től október 1-ig. — A Szt.-Margitszigeti gyógyvíz, ugyiszintén a szilárdított Szt.-Margitszigeti áldító savanyvíz, mindenkor frissen töltve kapható és mint legjobb és legerősebb árszati ital és egészségcélú víz kitűnő sikerrel használhatik: gége-, garat-, tüdő- és hólyaghurut, köszvény, máj-, gyomor- és bélbántalmak ellen. — Arzabály kívánata bérmentve megküldetik. — Megrendeléseket lakásokra, ugyiszintén gyógyvízre és áldító savanyvízre átvezet a Szt.-Margitszigeti gyógyfürdő-felügyelőség Budapestben.

5746

„BUZIÁS“. Elsőrangú gyógyfürdő egészen újonnan, a legmagasabb igényeknek átalakítva és május 13-ától megnyitva a nagyérdemű közönség részére, suly fektette a világhírű Lápfürdőkre és az Aczélforrásokra, hasonló a Spaa, Pyrmont, Schwalbach és pyrarthi aczélforrásokhoz, kitűnő meleg és hideg vasaczél-fürdővel, moor- és ásványfürdőkkel, tükörfürdővel és uszodával. Hidegvíz-gyógyintézet és massage. Búziókúra kitűnő eredménnyel verszegénység, idült gyomor- és bélhurut, homok-, kő- és vesebaj, méh- és hüvelyhurut, vérzési rendellenességeknél, magtlanlág, idegbetegség, bujakor, csúsz, köszvény és fejfájásoknál stb. Fürdő-idény május 6-tól októberig. Buziás gyógyfürdő vasuti állomás: Temesvár vagy Lugos. Társasokosai az állomásnál. Állami hivatalnoknak kedvezmény. Pazar villamos világítás a 80 holdnyi évszázados parkban. Csúszgyógyász Rácz Laci Budapestből. Előrendelő konyha és kávéházi italok. A fürdőn állandó hírnéves nőgyógyász van. Mérésüket árak. Ismertetéseket kiv. ingyen. 5745 Fürdőigazgatóság BUIZIÁSON.

KURCZ LIPÓT és TÁRSA. CHEMIGRAFIAI MŰINTÉZET. Budapesti. HÉSZIT. Clichéket. Chemigraphia, chromotypia, phototaulosypia, FOTOMETZET stb. útján. TIRAZSÍK, TERVEZÉSEK, ALAPRISZKOR. photolithographiailag leghetesebb és legelőrebb szerkesztésűek. Tűdők magyordalók, postakész és jutalomnyerő asztalok.

Elméleti és gyakorlati német nyelvtan olvasmányokkal.

Középkiskolák számára és magánhasználatra.

Irta Teopler Theophil Eduard.

Nyolczodik kiadás.

Ára keménykötésben 80 krajczár.

Olasz társalgási nyelvtan.

Iskolai és magánhasználatra.

A Gaspey-Sauer tanmód szerint a magyar nyelvhez alkalmazta Somogyi Mór.

Második javított kiadás. — Ára füzve 2 frt.

2 arany, 13 ezüst érem, 9 dísz- és elismerő okmány. Kwisza Ferencz János Védjegy. Kwisza-féle Védjegy.

Restitutionsfluid

cs. 6: kir. kiv. szab. mosóvíz lovaknak. Egy palackkal frt 1.40 o. é.

30 év óta udv. istállóokban valamint katonai és polgári nagyobb istállóban is használható; nagyobb erőfeszítések előtt és után erősítőszél; továbbá ficamodások, rándulások, az inak merevsége s más új alkalmatlanságok; k. pe-iti a lovat kiváló teljesítményekre idomításnál.

Magyarországi főaktár: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész Budapest, Király-utca 12. szám alatt.

Tessék a főnebbi védjegyre ügyelni, s a véltélnél határozottan kifejezni: Kwisza-féle Restitutionsfluid. 5667

Fő-letét: Kerületi gyógyszerész Korneuburgban. Kapható a gyógyszer-tárakban és droguis-tárnál.

MATTONI-FÉLE ERZSÉ-SÓS FÜRDŐ-BET BUDAPEST-KELENFÖLD. Idény május 1-től szept. végéig. Keserű források. Ivó és fürdőgyógyimód.

A gyógyhely fürdői, esetleg ivóforrások kitűnő eredménynyel alkalmazhatók: 1. Bármilyen okok folytán keletkezett lobos izzádmányoknál. 2. Női bajoknál, különösen metritis chronicusnál; méh körüli és hasbirtályos után visszamaradó izzádmányoknál; a méhnek helyzetváltozások, nemkülönb. dagatok által előidézett izgatottsági tüneteknél; hurutos állapotok és tisztulási zavaraknál stb. 3. Az alhasi szervek bántalmainál: májbajok, székélyválaszok, stb. Zsirkórknál. 5. Köszvények, stb.

FÜRDŐ-ORVOS: DR. BRUCK JAKAB, az orsz. közegészségi tanács r. k. tagja.

Egészséges fekvés, fél órányira a fővárostól, kényelmes lakások, jó vendéglő, zene, kád- és márványfürdők, különféle sznanykészülékekkel. — Rendes társasokosi-közeledés.

A kocsi állomási helye: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület előtt.

A gyógyhelyre vonatkozó bővebb felvilágosításal szívesen szolgál Mattoni és Wille Budapest.

5738

KURCZ LIPÓT és TÁRSA. CHEMIGRAFIAI MŰINTÉZET. Budapesti. HÉSZIT. Clichéket. Chemigraphia, chromotypia, phototaulosypia, FOTOMETZET stb. útján. TIRAZSÍK, TERVEZÉSEK, ALAPRISZKOR. photolithographiailag leghetesebb és legelőrebb szerkesztésűek. Tűdők magyordalók, postakész és jutalomnyerő asztalok.

Senckenberg gyógyszerész-féle Migrén-pasztillák. (Nem titkos szer.) Régóta jónak bizonyult, biztos szer migrén fejfájás, neuralgia, INFLUENZÁ, nátha, meghűlések és hurutos torokbajok stb. ellen; ezen bajok már 3-5 pasztillából álló adag bevétele után gyorsan gyógyulnak. — A pasztillák hatása gyors és biztos, mint azt számos elismerő írat bizonyítja. Egy doboz ára 35 kr., használati utasítás mellékelve van. Főaktár: Brady C. gyógyszerész Kremser. Magyarországi részére: 5632 Török József gyógyszerész. Budapest, Király-u. 12.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Bombarnac Klaudius

egy hirlaptudósító jegyzetknyve REGÉNY.

Irta VERNE GYULA.

Franciaából fordította HUSZÁR IMRE.

— 54 a szövegbe nyomott képpel. — Ára füzve 2 frt. — Vászonnkötésben 2 frt 40 kr.

A honfoglalás története.

A művelt közönség számára. Irta Borovszky Samu.

Ára füzve 1 frt. — Vászonnkötésben 1 frt 60 kr.

Most, midőn Munkácsyának „Honfoglalás“ festménye a legnagyobb érdekű kelti mindenféle, Borovszky munkája fokozott figyelemre számíthat. Benne a honfoglalás a meennyire a források ezt lehetővé teszik, — pozitív alapon tárgyalatik. Szerző kiterjeszkedik ugyan a mondára, hagyományra is, de összehasonlító okyomozó vizsgálataiban kimutatja ezeknek történelmi megbízhatatlanságát. Munkája nem a tudósok, hanem a nagy közönség számára készült s nagy érdeklődésre számíthat mind azoknál, kik a Munkácsy képét megnézik vagy látták.

Szt-László gyógyfürdő

(Püspök-fürdő) Nagy-Várad mellett. Pósta-, távírda, vasut-állomás.

Hazánk egyik legrégibb gyógyhelye, számos természet-tes meleg (23-33 R°) hőforrásokkal, jó árszati kúttal (33 R°); ezen források felett vannak építve csinos és elcsészert berendezésű a tükör-, medence-, kabin-, kád- és mosófürdők.

E hőforrások használata fürdőszere javára van: heveny és idült rheumatikus bántalmaknál, ízületi lo-boknál, méh, has és mellüri savas izzádmányoknál, a vesébántalmak kezdeti szakában, epé- és hólyaghurut-nál, apoplexia után visszamaradó bántalmaknál, idegbántalmaknál. — A műfürdő használata kitűnő gyógy-eredményt mutat: sápkór, verszegénység, a női ivarszervek különféle bántalmainál.

Iv-gyógyimódnál jó sikerrel használatik gazdaságelméletes tartalmánál fogva, görvény és angol kórnaál a légszervek, gyomor és epeserveknek hurulyájánál.

A vendégek szórakoztatására szolgál a árnyas erdő szélén épült, csinos gyűjtemény, társalgó-, ét- és táncteremmel, kávéházzal, fedett terrassokkal, könyvtár, fővárosi és vidéki hirlapok, zongora, billard, jól rendezett sétányok, a nagykiterjedésű park és árnyas erdőben fedett sétány, telekelypa, társas estélyek, gyakori tánc- vigalmak, naponta háromszor tartó és társas kirándulások a Somlyóhegy vadregényes vidékére.

Kitűnő konyha: Demetrovics Miklós. Szoba-árak 40 krtól 3 frtig. Orvos: DR. FILKOR LAJOS.

Bővebb tudósításokkal szolgál a fürdőgondnokság. 5757

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLMÁNYOK szabadalmazását eszközöl mind. államban
Réthy János
 nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
 Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

Franklin-Társulat
 Képek és rajzok
 Gyermek- és ifjúkorok
 Bábok és
 ajánl
 és
 elhelyez

Gerson Anna asszony
 BUDAPEST,
 Andrassy-út 21.
 (félemelet).

A cséplési időnyre!
**Gépolaj,
 kocsikenőcs,
 zsákok,
 ponyvák és**
 egyéb gazdasági
 szükségleti cikkek.

kereskedelmi bank
felmondotta
Kertész Tódor
 műiparú raktár
 üzlethelyiségeit.

**A magyar ipar- és kereskedelmi bank
 részvény-társaság váltóüzlete.**

Budapest, V., Nádor-utca 4.
 Mint kitűnő tőkebefektetést ajánlja a magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja
 4% százalékos adómentes zálogleveleit és
 4% százalékos községi kötvényeit,
 melyek nála a mindenkor napi árfolyamon jutalmé-
 mentesen kaphatók.
 Teljesít tőzsdéi megbízásokat, díjmentesen bevált szelvényeket, elfogad betéteket folyó (cheque) számlára, pénztári jegyek vagy betéti könyvekre, s azokat 4 százalékkal adómentesen kamatoztatja.
**Magyar ipar- és kereskedelmi bank
 részvény-társaság váltóüzlete.**

Buziás gyógyfürdő.
 Ujjonnan berendezve, villamos világítás, szénsavas vasas források, női bántalmak, vérszegénység, sápkór, vesefővény, gyomor és bélhurut, idegbajok ellen kiváló orvosi tekintélyek által ajánlva, szénsavas vasas meleg perzsgő fürdők, lép-(nór)-fürdők, oelarisor fürdők, hidegvíz-gyógyintézet, vasuti állomás Lugas és Temesvár az állomásra társas kocsik és magánfogatok vannak kirendelve.
SCHOTTOLA ERNŐ gyógyfürdő-tulajdonos.

Eisenschiml és Wachtl
 Budapest, Váci utca 12
 Gyár: Bécs, Kaiserstrasse 62.
 Legnagyobb raktár mindenféle fényképezési gépek és készülékekkel.
 Alapítva 1856. — Többször kintüetve.
 Árjegyzékek ingyen és bérmentve.
Uj! A fotografálás elemei. Ár 2 frt.

SZÁVOSZT ALPHONS
 es. és kir. udvari szállító
 magkereskedése
 és gazdasági cikkek üzletében
 BUDAPEST,
 V., Arany János-utca 11.
 szereshetők be a legjutányosabban.
 Árjegyz. kívánatra ingyen és bérmentve.

Most
 alkalom nyílik 1000
 meg 1000-féle cikk
 olcsó bevásárlására.

FÖLDESZ L. 5675
 puskaműves.
 Budapest, IV., Muzeum-körút 3. sz.
 Ajánlja díszan felszerelt raktárát, úgymint vadászfegyverek, Flobert és revolverek, épüget teljes vadász-felszerelések és töltényeket.
 Javítások pontosan és olcsón eszközöletnek.

Nem létezik többé előálló
gyermek-fül!
 Kubinsky György-féle szabályozható
gyermek-fül-leszorító kötszer.
 29092. sz. a. szabadkötve.
 Darabja 2 forint. Postafordulónál előre beküldve a széküds bérmentve.
 Ismételőknak engedmény!
 Cs. és kir. szab. Kubinsky-féle szabályozható bajuszkötő (ára darabonként 60 kr., az összeg helyében is beküldhető).
 Fő- és széküdsi raktár:
Kubinsky Györgynél
 Budapest, I., Kristina-ter 3. sz.

„Toronyórák“
 palota, laktanya, gyári óráka villanyórákat, legelőnyösebben rendez be
Mayer Károly L.
 1-es magyar út-irányára
 Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
 Képes árjegyzék, költségtérít. bérmentve.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:
Melyik erősebb?
 Eredeti regény.
 Irta ifj. Ábrányi Kornél.
 Ár 2 frt.

Hirdetések felvételnek
 a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalában,
 Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

CALDERONI ÉS TÁRSA 5697
 Budapest, IV., Váci- és Deák-utca sarkán.
Verseny- és vadász-csövek
 à tirage rapide és à foyér conservé legujabb szerkezettel gyors használatra alumínium és más anyagból sárga börtökben kettős lát-csövek domboru lenesékekkel, 8 egész 16 szoros nagyítással másodikperz mutatók, lépésmérő s aneroid magasságmérő zsebben hordható távolságmérő, zsebkörzők nagyítóüvegek vadász-szemüvegek, mérőszalagok, lómértékek
fényképezési készülékek
 amateur és turisták számára.
 — Képes árjegyzékek bérmentve állanak rendelkezésre. —

WALLA JÓZSEF
 cementáru-gyára
 építési anyagok raktára
 Budapest, VII. ker, Rottenbiller-utca 13. sz.

Vállalkozik:
**GRANITTERAZZO,
 BETONIROZÁSOK,
 CSATORNÁZÁSOK,
 SZÖKÖKUTAK,
 CZEMENT-LAPOK és
 MOZAIK LAPOKKALI
 KÖVEZÉSEK**
 elkészítésére stb.

Raktárt tart:
**KERAMIT LAPOK,
 KELHEIMI LAPOK,
 METTLACHI LAPOK,
 TERRACOTTA-ÁRUK,
 KÖFEDÉLPÉP,
 TŰZÁLLÓ TEGLÁK,
 KÉMÉNY RAKVÁ-
 NYOKBÓL stb.**

Gyári raktára a gartenani Portlandi cement és vízhatlan mészgárnak.
 Nádfontat, menyezett készítéshez (Stuccatur-Rohr-gebebe).

BOROSS TESTVEREK
 fémáru-gyára Budapest, IV., Haris-bazár 37.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:
A száraz építészeti elemek.
 Gazdák, építészek és gazdasági tanintézetek hallgatói számára.
 Irta
MIKA KÁROLY
 kir. mérnök.
 Százharmincz ábrával.
 Ara füzeve 50 kr.

Klosz György
 Fényképezési műintézet
 BUDAPEST
 IV. havani utca 18. sz.
 12. emeleten
 Elvállal mindenféle fényképezési felvételeket, többszörös felvételeket gépek ról ipar- és tantervokről s a t
 PHOTOLITHOGRAPHIA, CZINKOGRAPHIA,
 FÉNYNYOMAT, AUTOGRAPHIA, FÉNYMÁSOLAT.

VASÁRNAPI UJSÁG

22. SZÁM. 1894. BUDAPEST, JUNIUS 3. 41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt. Compán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre 8 frt. KIRALMI előfizetésekre a postalgazdálkodás megkötésével félre - 6 * Compán a POLITIKAI UJONSÁGOK { egész évre 5.- KIRALMI előfizetésekre a postalgazdálkodás megkötésével félre - 2.50

TÓTH KÁLMÁN.
 1831—1881.

SZÜLŐVÁROSA, Baja, melynek négy országgyűlésen képviselője is volt, szoborral örökíté emléket, melyet épen ma lepleznek le. Az ünnepelt, még nem is oly rég, az olvasó közönség kedveltje, ifjak, hölgyek tisztelőinek tárgya, közéletünknek elég tekintélyes állás szereplője volt, kinek munkássága több oldalról is hatott a magyar kultúrára: már csak ezért is illő róla megemlékeznünk.

Tóth Kálmán neve egy egész korszak, egy változatosabb igen csodálatos korszak képét támasztja föl előttünk, melynek ő ifjúságától haláláig szereplője volt. Mint alig tizenhét éves ifjú részt vesz az önvédelmi harcban, hallja ágyúink utolsó dördülését s látja a kietlen gyászt Világos előtt. E főemelős és megrendítő eseményekből meríté lelkének első komolyabb benyomásait, a melyeket megőrzött s táplálkozott belőlök holtig. Azután feljő Pestre s az irodalom szolgálatába lép, mely akkor egyedüli menhelye volt a hazafüti érzéseknek és törekvéseknek. Nagy Ignác „Hölgyfutár“-jához kerül segédszerkesztőnek; ir mindent, az újdonságtól a szini kritikáig s a mellett a lap lírai költője. Ez utóbbi működése szerzi meg neki a közönség figyelmét és elismerését. Kellemes csengő, többnyire jó rhythmusu rendesen kissé pongyola, sokszor affektált, sokszor őszinte hangú dalok: de a melyeken érzett az ifjúság bizonyos üdesége, s a melyek lassanként kiemelik őt a Petőfi-utánzóknak nagy, elmosódó táborából, s neki hova tovább, saját egyéniséget adnak. E dalok néhány (»Fütyül a szél«, »Naptól virít, naptól hervad«, »Benyújtottam a kalapom«, »Sirjon, ríjjon a hegedű«, »Búza közé«, »Törött ágról«, »Őszi idő«, »Hegedülnek, szépen muzsikálnak« stb.) csakhamar megzenésítve elterjed az országban, lejut a nép közé, a kedvelt népdalok rangjára emelkedik, s bizonyára ismeretes ma is. Verseiből egyes füzeteket ad ki (»Szerelmi vadrózsák« 1852. 1853. — »Tóth Kálmán költeményei. 1854. — »Száz új költemény.« 1856.), írói jó neve növekszik, bár a kritika nem mindig hízogleg fog-

lalkozik műveivel s közéletünk egyes kiválóbb férfiai kezdenek reá reményvel és jó akarattal tekinteni.

Közéletünk, nemzeti öntudatunk ekkor kezd a mély lethargiából fölébredni: a nemzet halottak tetsző teste megmozdul. A francia-olasz-osztrák háború, mely Ausztriának első nagy katonai és pénzügyi veresége volt az abszolutizmus ideje óta; a Kazinczy Ferenc születése évszázados fordulójának országos ünneplése, mely irodalmi ünneplésből politikai tüntetéssé nőtte ki magát; a protestánsok nagy erkölcsi diadala a bécsi kormányon a patens ügyben; s a magyar ruhának tüntető fölvétele az elhanyagolt idegen helyett, alig egy pár hónap alatt, a társadalom minden osztálya által: mint tudjuk, mind az 1859-iki évre esnek. Tóth Kálmán lyráján, mely

eddig legfőként a szerelemé volt, a hazafias hangok mind sürribben hallatszanak, s ez időből való két ilyen költeményét, a »Ki volt nagyobb?« s »Előre« cziműeket, az ország minden részében ismerik és lelkesedéssel szavalják. Nem magas művészi becüknek köszönhették e nagy népszerűséget, — bár a második a kor jobb költeményeihez tartozik, — de volt valami bennök azon idők forrongó hangulatából, tetszetősen kifejezve s olyan emlékekre való hivatkozással, a melyek minden magyar szív előtt drágák voltak.

A fiatal költő időközben a dráma terén is kísérletet tesz s nem eredmény nélkül. Egymás után jövő darabjai: »Az utolsó Zách«, »Egy királyné«, »A harmadik magyar király« s az 1862-ben színre került »Dobó Katicza« (a ki tulajdonképen Dobó Krisztina, az egri hős leánya, később a költő Balassa Bálint felesége, szereve ez utóbbinak sok bút és bánatot) fokozódó tetszés mellett adtak, melyet e két utóbbinál az akkori politikai viszonyokra rá alkalmazható vonatkozások is elősegítettek.

TÓTH KÁLMÁN SZOBRA, BEZERÉDI GYULÁTÓL.

Szintén a közszellem ébredése adta Tóth Kálmánnak a gondolatot, hogy egy politikai satirikus lapot alapítson, a »Bolond Miskát« (1860). Az »Üstökös«-ben Kakas Márton ugyan már előbb is politizált, de csak versben és nagyon csinján s inkább az európai eseményeket érintve; s a csizmadia remek humorú elmékedései csak 1860 derekán kezdődnek; s így Tóth Kálmáné volt az első magyar tisztán politikai élelzap Magyarországon. Ha mai eszünkkel és izlésünkkel olvassuk e lapot, azt nagy mértékben jámbor és naiv satirikusnak fogjuk találni; de ne feledjük, hogy 1860 óta mekkorát fordult nálunk a világ, mindenben, de főként a sajtószabadság s az azzal együtt járó szabadszólás s a politikai fegyverek használata tekintetében. Az akkori nehéz sajtó-viszonyok s politikai elnyomatás közepett még az a hang is nagyon merésznek tetszett s a szerkesztőt egy párszor kaszánya-börtönbe is juttatta. Az tény, hogy a »Bolond Miska« akkor elég bátor kifejezője volt a közhangulatnak s hatott is annak ébrentartására s a közönség szokatlan érdeklődéssel karolta fel. S midőn mi, magyar

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, V., Nádor-utca 4. szám.)